

D'ACÍ I D'ALLÀ **C2**

CURS DE VALENCIÀ

Roger Mocholí León • Alexandre Ordaz Dengra • Josep Palomero Almela
Josep Saborit Vilar • Abelard Saragossà Alba

Consultes i suggeriments: autoria@tabarcallibres.com

Disseny coberta: Nina Lloréns

© Tabarca Llibres, S.L.

© Roger Mocholí León
Alexandre Ordaz Dengra
Josep Palomero Almela
Josep Saborit Vilar
Abelard Saragossà Alba

I.S.B.N.: 978-84-8025-439-7
Dipòsit Legal: V-1216-2018

Edita:
Tabarca Llibres, S.L.
Av. Ausiàs March, 184
Tel.: 963 186 007
www.tabarcallibres.com
46026 • VALÈNCIA

Imprés:
Gráficas Leitzaran

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació de la present obra només es podrà realitzar amb l'autorització expressa dels titulars, llevat de les excepcions previstes per la llei. Si necessita fotocopiar-ne o escanejar-ne algun fragment, s'haurà de dirigir a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org).

P R E S E N T A C I Ó

El llibre *D'ací i d'allà, nivell C2* pretén ser un material de referència per a les persones que volen assolir un domini òptim del valencià en les quatre destreses comunicatives (comprensió i expressió orals i comprensió i expressió escrites). Convé tindre present que el **nivell C2** de competència lingüística és el més alt de l'escala que marca el *Marc europeu comú de referència per a les llengües* (MECR) i sol rebre també noms com ara domini o mestria.

Per a arribar a eixe grau d'especialista o d'expert en el valencià, l'estudiant de la llengua, a més de practicar les destreses dites, també necessita tres sabers: a) **aprofundir en el coneixement** sobre com és el valencià (des de totes les parts de la teoria lingüística); b) ser molt més conscient de les múltiples opcions que dona la llengua (sempre immersa en un procés de canvi constant com a entitat social i viva); c) unit a l'origen i a la trajectòria històrica, conèixer l'estadi present i el probable futur evolutiu del conjunt de les opcions de què disposem. És per això que, en el camp teòric, el manual que teniu en les mans no es limita a enumerar paraules, construccions i possibilitats lèxiques o gramaticals, sinó que sobretot vos oferirà molta **informació** i moltes **explicacions** que ajuden a **comprendre** més i millor com és el valencià i per què el valencià és com és.

Per a la nova edició de *D'ací i d'allà, nivell C2*, els autors hem tingut ben en compte els descriptors de coneixements i habilitats comunicatives del MECR. Paral·lelament, hem volgut aprofitar l'ocasió per a adaptar els continguts i les activitats tant al **nou model de prova** de la Junta Qualificadora de Coneixements de Valencià com a les altres proves oficials d'acreditació de coneixements de valencià (Escola Oficial d'Idiomes i CIEACOVA). Al mateix temps, hem volgut presentar uns materials totalment renovats: amb activitats més modernes, amb més explicacions (més acurades i més útils) i amb un disseny més atractiu.

Tradicionalment, l'avaluació de la competència lingüística en el valencià ha valorat excessivament el **coneixement memorístic** (aplicat als exercicis de test) d'una quantitat altíssima d'excepcions ortogràfiques i gramaticals i, en no poques ocasions, de suposades *regles* que no apareixien *negre sobre blanc* (o no de la manera taxativa que es pretenia) en els documents normatius. Eixa perspectiva antiga (en què pesava molt el llast de les metodologies d'ensenyament de llengües clàssiques, que no buscaven la comunicació) ha resultat certament injusta amb totes les persones que s'examinaven; però especialment amb aquells parlants que dominen les **quatre destreses comunicatives** però que no coneixen (o no recorden en el moment de la prova) cada excepció a cada regla (real o imaginada). En unes altres paraules: ser valencianoparlant (actiu o passiu) ha estat penalitzat en les proves de llengua, enfront de qui no dominava prou les destreses comunicatives però es memoritzava les solucions dels tests.

Hem de felicitar-nos pel fet que, encara que ben a poc a poc, eixa manera d'actuar va rectificant-se i el valencià va igualant-se a les altres llengües modernes en la manera de determinar si una persona ha assolit un nivell determinat de competència lingüística. En eixe sentit, les proves de certificació de valencià actuals estan incorporant progressivament l'**avaluació positiva de l'estudiant**: aquella que valora els coneixements lingüístics (lèxics, ortogràfics, gramaticals) de la persona en la mesura que sap aplicar-los de manera eficient per a resoldre les diverses situacions comunicatives que se li plantegen; i aquella que, complementàriament, procura no penalitzar mai una tria lingüística que estiga inclosa en la normativa sense cap marca de registre (actuació que només podríem atribuir a la falta de rigor en l'avaluació i a l'abús del binarisme *correcte/incorrecte*, que ha agreujat els complexos lingüístics existents entre els valencians). Previsiblement, la nova tendència pedagògica i avaluadora que ací hem descrit haurà de seguir accentuant-se en el futur immediat si volem que l'assoliment dels nivells de competència lingüística de valencià siga vist com a **útil** per la nostra societat. A més, eixe objectiu contribuirà a l'augment de l'ús social i a l'exercici dels drets lingüístics, que són els fonaments de la **normalització lingüística**.

Per una altra banda, hem volgut presentar al lector un **model de llengua** alhora natural, digne, pròxim i identificador, que té en compte tant el valencià històric com el valencià modern; i que, presentades totes les alternatives, procura sempre fer tries lèxiques i gramaticals que estan considerades com a **principals** en els dos documents normatius més importants de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua: la *Gramàtica normativa valenciana* (2006) i el *Diccionari normatiu valencià* (2016, actualitzat permanentment en la versió en línia). Ben mirat, l'estima pel valencià i per les solucions valencianes (que és autoestima com a usuaris del valencià) no solament dignifica la nostra llengua i els valencians com a poble, sinó que també anima l'estudiant a reconèixer-se en el valencià, a aprofundir en els seus coneixements lingüístics i, de fet, a usar i a millorar el seu valencià.

En definitiva, i resumint, hem volgut fer un manual de valencià que siga **útil** per a les persones que volen arribar al nivell C2 de competència lingüística i que siga **digne** de la societat valenciana, a la qual vol servir.

Els autors

ESTRUCTURA DEL LLIBRE

El llibre *D'ací i d'allà, nivell C2*, comprén huit unitats en què es treballen els objectius i els continguts de les noves proves de la JQCV i de les altres proves homologades de certificació de coneixements del valencià. En el manual s'inclou el solucionari de totes les activitats. Les audicions i els vídeos de comprensió oral s'han de consultar en la pàgina web de l'editorial Tabarca Llibres (www.tabarcallibres.com).

Cada una de les huit unitats consta de les quatre àrees següents:

1. COMPREENSIÓ ORAL

Plantegem activitats de comprensió oral a partir de documents reals d'àudio o de vídeo que provenen de l'àmbit dels mitjans de comunicació valencians, a fi que l'alumnat siga capaç d'entendre locucions de temàtiques variades. Volem subratllar l'esforç que hem hagut de fer per a oferir documents autèntics i no preparats, tal com recomana el MECR, a fi que les activitats comunicatives tinguen la base natural de la llengua real.

2. COMPREENSIÓ ESCRITA

A partir d'escrits d'estructura i temàtica diverses, proposem activitats de comprensió lectora que tenen en compte les habilitats que avaluen les noves proves de la Junta Qualificadora.

3. ESTRUCTURES LINGÜÍSTIQUES

Fonètica, elocució i ortografia

Pretenem que l'estudiant tinga un coneixement complet de les bases de la normativa ortogràfica amb una dedicació especial a les qüestions que solen generar més dificultats. Conscients de les mancances en l'ensenyament de fonètica en els manuals tradicionals, hem fet un esforç per ensenyar els fonaments de la fonologia valenciana amb la finalitat que l'estudiant assolisca un nivell d'elocució acceptable, que integra harmònicament els trets fonològics dels diversos parlars valencians amb el model oral més adequat per als usos públics. Amb la finalitat de garantir l'èxit d'eixos objectius descrits, hem dissenyat un material didàctic innovador amb explicacions sintètiques i entenedores, acompanyades de fitxers d'àudio il·lustratius, a més d'un gran nombre d'activitats de consolidació de les qüestions d'ortografia i fonologia objecte d'avaluació en les noves proves.

Sintaxi i morfologia

L'objectiu és explicar el valor comunicatiu de les construccions sintàctiques, les paraules gramaticals i les estructures morfològiques que permeten elaborar oracions, sempre en la línia de destacar la personalitat lingüística del valencià davant de les llengües de l'entorn (particularment, el castellà). Quatre unitats tracten els constituents del subjecte (qualificació, quantificació, determinació i pronoms) i quatre més descriuen la predicació. Destaca l'explicació del valor comunicatiu de cada temps, com s'estructuren les formes de la flexió verbal, i una exposició sistemàtica sobre com funcionen els pronoms febles.

Lèxic i semàntica

En aquesta part hi ha continguts adaptats a diversos objectius: explicar la formació històrica del lèxic i les evolucions actuals que l'afecten, mostrar algunes relacions semàntiques que apareixen en el discurs i en el text, i oferir una visió panoràmica sobre els fonaments de la normativa lingüística i el model estàndard o públic.

El text

Els continguts d'eixe apartat s'han distribuït en tres blocs correlatius. En el primer, que abasta les tres primeres unitats, es descriuen les convencions ortotipogràfiques que caracteritzen els es-

crits formals, com ara l'ús correcte de les majúscules, dels signes de puntuació i d'entonació i les abreviacions. En les tres unitats següents, del segon bloc, es presenten les principals propietats textuais, com ara l'adequació, la coherència, la cohesió i la referència. En les dos últimes, del tercer bloc, es faciliten unes oportunes instruccions per a millorar la redacció, així com per a revisar el text que s'haja escrit i per a evitar els tics del llenguatge sexista.

4. EXPRESSIÓ I INTERACCIÓ ORAL I ESCRITA

El manual conté pràctiques d'expressió oral per a les intervencions individuals i per a la interacció per parelles, així com unes quantes activitats d'expressió escrita.

ESTRUCTURA DE LA PROVA NIVELL C2

DESCRIPTOR GLOBAL

Nivell d'usuari experimentat

El certificat de nivell C2 acredita un domini de l'ús de la llengua, tant oral com escrit, d'usuari experimentat avançat, que permet expressar-se amb espontaneïtat, flexibilitat, complexitat, fluïdesa i correcció, i produir un discurs, oral o escrit, adequat al destinatari, a la finalitat comunicativa i al registre que aconsella la situació.

«La persona que opte a aquest certificat ha de ser capaç de comprendre qualsevol text oral o escrit pertanyent a diversos àmbits d'ús i registres i en condicions de comunicació no sempre òptimes; de crear una àmplia gamma de textos llargs i complexos; d'expressar-se espontàniament, amb fluïdesa i precisió, distingint matisos subtils de significat fins i tot en les situacions més complexes i adaptant la seua producció a tota mena de variables contextuals, i de produir textos clars i ben estructurats adequats a una gamma àmplia de gèneres i registres.»

ÀREA	OBJECTIUS DE LA PROVA	VALOR
ÀREA DE COMPRESIÓ ESCRITA	Completar un exercici de qüestions a partir d'un text escrit: 5 preguntes de resposta múltiple a) b) c).	10%
ÀREA D'ESTRUCTURES LINGÜÍSTIQUES	Completar dos exercicis de qüestions lingüístiques: cada activitat consta de 20 preguntes de resposta múltiple a) b) c).	20%
ÀREA D'EXPRESSIÓ I INTERACCIÓ ESCRITES	Elaborar dos redaccions: una de creació (210/230 paraules) i una de mediació (200/220 paraules).	45%
ÀREA D'EXPRESSIÓ I INTERACCIÓ ORALS	Dur a terme una intervenció oral (monòleg) i respondre a unes preguntes relacionades.	25%

UNITAT 1		UNITAT 2		UNITAT 3		UNITAT 4				
C	O	M	P	R	E	N	S	I	Ó	
Les llengües de l'escola	8	L'òliba, au de l'any 2018		44	Els musulmans valencians	76	Conseqüències de la sequera en el camp valencià		108	
C	O	M	P	R	E	N	S	I	Ó	
La diversitat lingüística d'Europa	9	Una mar de plàstic		45	Ausiàs March	77	Alguns invents per a gastar menys aigua		109	
E	S	T	R	U	C	T	U	R	E	S
F O N È T I C A, E L O C U C										
Els vocalisme del valencià estàndard	11	Articulació de fonemes consonàntics d'especial dificultat		47	L'accentuació gràfica	79	Derivació i composició		111	
Divergències vocàliques entre el valencià i el castellà	17	El sistema fonològic valencià enfront de les altres variants geogràfiques		50	L'accent diacrític	80	Classes de derivació		111	
		Diferències en el vocalisme i el consonantisme		50	Dubtes en la tonicitat d'algunes paraules	82	La composició		114	
					La dièresi	83	Escriptura de les paraules derivades i les compostes		114	
S I N T A X I										
El nom i les oracions	24	Els quantitatius bàsics i els pronoms definits		53	Els determinatius (o determinants)	87	Quantificació de noms no comptables		121	
Morfologia del nom; el nombre, el gènere	24	Com creem noms.		53	L'article i els adjectius demostratius	87	<i>Cap, gens i ningun:</i> més informació		121	
Adjectius qualificatius.	25	Del nom al subjecte		53	El <i>lo</i> neutre	88	Els adjectius <i>quin, algun, quant</i>		122	
La concordança	25	Preposicions. Nucli i modificador		53	Els adjectius demostratius: valors bàsics i formes	91	El trio <i>cada / qualsevol / tot</i>		122	
Particularitats de la flexió nominal	25	Modificadors qualificatius i modificadors quantitatius		54	Les altres paraules demostratives	92	La parella (<i>mateix / altre</i>); <i>un cert</i>		123	
Regles generals de formació del femení	26	Els numerals cardinals.		54	L'abús dels adjectius demostratius	92	La comparació <i>més... que / tant... com</i>		125	
Divergències de gènere entre el valencià i el castellà	27	Els ordinals		54	Els adjectius possessius. Valors i formes	93	Les paraules <i>ben, mitjan, gaire i pus</i>		125	
Regles generals de formació del plural	27	Multiplicatius, partitius i col·lectius		56	La col·locació dels possessius	94	Pronoms indefinits: <i>qui, què, algú, quelcom, u, cada u</i>		127	
Divergències de nombre entre el valencià i el castellà	28	Dos estructures quantitatives indefinides		58	L'abús dels adjectius possessius	95	Més pronoms indefinits: <i>hom, altri, ningú, res, tothom</i>		128	
La concordança dels adjectius	28	Els pronoms definits. Els personals. El pronom <i>ell</i>		60						
		Els pronoms <i>ell, vosté i vós.</i>		63						
		Ús emfàtic de <i>mateix</i>		63						
L È X I C I										
Els elements constitutius de la llengua: paraules patrimonials i cultismes	32	La variació lingüística		64	El registre estàndard	97	La creació lèxica		132	
Altres elements conformadors de la llengua	33	Els registres		66	El fonament de la llengua estàndard: la normativa lingüística	98	Els neologismes		132	
Arcaïsmes i neologismes	36	El registre col·loquial		67	Els criteris bàsics de la normativa valenciana i la relació entre registres	99	Els calcs		134	
Col·loquialismes i variants secundàries	37				El registre culte	100	L'habilitació		136	
E L										
Convencions ortotipogràfiques	38	Convencions ortotipogràfiques		69	Convencions ortotipogràfiques.		Propietats del text: l'adequació		140	
Ortografia: ús de les lletres majúscules	38	Signes de puntuació i d'entonació		69	Abreviacions: abreviatures, símbols, sigles i acrònims	102	El text		140	
Funció demarcativa i funció distintiva	38						El discurs		140	
							L'adequació		140	
E X P R E S S I Ó I I N T E R A										
Monòleg: El gènere en la informació	42	Monòleg: Salvem les abelles!		74	Monòleg: Conèixer el passat	106	Monòleg: Els recursos naturals		144	
Diàleg: Les tecnologies del coneixement	42	Diàleg: Camp o ciutat?		74	Diàleg: Immigrants i refugiats	106	Diàleg: És necessari estalviar aigua?		144	
Vocabulari de les tecnologies de la comunicació	43	Vocabulari de sectors productius		75	Vocabulari d'economia	107	Vocabulari del medi ambient i la sostenibilitat		145	

UNITAT 5		UNITAT 6		UNITAT 7		UNITAT 8	
		O R A L					
Els alifacs de l'edat	146	Recuperant la pilota valenciana	184	IV Volta a peu de la dona, a Benicarló	222	Creix el turisme al litoral de la província de València	256
		E S C R I T A					
Les llengües de signes	147	L'afició a córrer	185	Conseqüències de la rotació de la Terra	223	Tirant observa el bany de Carmesina	257
		L I N G Ü Í S T I Q U E S					
		I Ó I O R T O G R A F I A					
Pronúncia i ortografia dels estrangerismes i manlleus	149	L'apostrofació	187	Paraules d'ortografia especialment irregular i dificultosa (II)	225	La pronúncia estàndard del valencià	259
Adaptació ortogràfica d'estrangerismes	150	Paraules d'ortografia especialment irregular i dificultosa (I)	188	Més casos de complexitat ortogràfica	229	Utilitat i valor del valencià popular	262
Sobre la morfologia dels manlleus	152	Ortografia de noms amb aplecs consonàntics complexos	191				
		M O R F O L O G I A					
La predicació	156	El verb: formes de la flexió	194	Els pronoms febles: funcions, formes i combinacions	233	Els adverbis. La coordinació.	
El verb en l'oració. Visió general	156	Flexió verbal: complexitat.		El pronom <i>es</i> i el trió: { <i>el / en / ho</i> }	234	L'oració composta	265
Temps. Bàsics i secundaris	156	«Formes compostes»	194	El pronom <i>es</i> i els «verbs pronominals»	236	Les «conjuncions».	
Temps anteriors o «composts».		Els tres temps bàsics i els dos secundaris: estructura.	195	El subjecte i els pronoms febles.		El constituent <i>que</i>	267
El «pretèrit indefinit»	158	Primera flexió. Les formes del subjuntiu. Els temps anteriors. El pretèrit		El cas de <i>en</i>	237	Els temps de subjuntiu.	
Contrasts lingüístics amb el castellà	159	perfet analític	196	<i>Li hi</i> : diferència fonamental.	239	L'imperatiu: concepte i formes	267
Els circumstancials i les preposicions	161	La tercera flexió verbal	199	Confusions entre <i>el / i / li</i> : El pronom <i>en</i> i l'origen. Reculada de <i>hi</i>	239	L'elisió de les preposicions <i>en</i> , <i>a</i> i <i>de</i> davant de <i>que</i>	269
Valors de <i>en</i> , <i>a</i> , <i>per</i> i <i>amb</i> .	161	Les formes dels presents de la tercera flexió	200	Pronoms de primera i segona persona	241	Les oracions completes	270
<i>Com a</i> , <i>per a</i> i <i>fins a</i>	161	La segona flexió verbal	201	La forma dels pronoms febles.		Les oracions relatives	271
Circumstancials connectors (discursius i valoratius)	163	Els verbs dits «impersonals»	203	Ús de l'apòstrof	241	Les relatives «explicatives» o atributives	273
Circumstancials regits i objecte.				La combinació i l'orde dels pronoms febles	242	El constituent relatiu <i>el qual / la qual / els quals / les quals</i>	273
La <i>a</i> en l'objecte directe	165					Les preposicions bàsiques davant d'oracions d'infinitiu regides	274
		S E M À N T I C A					
Expressions idiomàtiques i col·loquials	168	Semàntica pragmàtica	206	Relacions lèxiques i pragmàtiques	245	L'onomàstica	278
La lexicalització	168	Les inferències discursives	206	El sentit i les relacions pragmàtiques	246	L'antroponímia	278
Les locucions i les frases fetes	168	Precisió lèxica: interferències lèxiques	207	Operacions de reducció sintàctica i de condensació informativa	247	La toponímia	281
Usos lèxics figurats	171	La ultracorrecció	211	Mecanismes d'ampliació sintàctica i semàntica	248	Paraules tabú, eufemismes i disfemismes	282
La metàfora i la comparació	171	Interferències i manlleus en llenguatges d'especialitat	212				
La metonímia i la sinècdoque	173						
		T E X T					
Propietats del text: la coherència i la cohesió	176	Propietats del text: la referència	214	Instruccions per a escriure millor (I)	250	Instruccions per a escriure millor (II)	286
El text com a producte	176	Procediments de referència cohesiva del text (referència interna)	214	La redacció	250	Alteracions de l'orde de la frase	286
El text com a cooperació	177	Anàfora, catàfora, dixi	214	Recomanacions per a revisar el text	251	Recomanacions per a escriure millor	287
La cohesió	177	El-lipsi	217	Títols i subtítols	252	Llenguatge no sexista	289
La connexió	177						
Nivells d'actuació dels connectors	178						
		C C I Ó O R A L I E S C R I T A					
Monòleg: Persones dependents	182	Monòleg: El culte al cos	220	Monòleg: Un bon sistema sanitari	254	Monòleg: Mengem bé	294
Diàleg: Mares i fills	182	Diàleg: Esports de masses i violència	220	Diàleg: És recomanable la cirurgia estètica?	254	Diàleg: Cuina tradicional o cuina moderna?	294
Vocabulari de l'educació	183	Vocabulari de l'esport	221	Vocabulari de la salut	255	Vocabulari del turisme, Vocabulari de la cuina	295

1. Escolteu l'audiovisual *Llengües de casa, llengües d'escola* (UJI, 17 de març de 2017, 6:23), i contesteu les preguntes que hi ha a continuació. El documental planteja l'explotació didàctica de la interculturalitat a través de la producció de textos identitaris dels alumnes de Primària (<https://www.youtube.com/watch?v=JsUtg3DFgo8>).

LES LLENGÜES DE L'ESCOLA

1. Les llengües pròpies de l'alumnat són...

- d'una utilitat poc rendible perquè en l'aula no es poden gestionar bé.
- distintes entre si i diferents del valencià, per això no tenen lloc en l'escola.
- la base de la formació de la pròpia competència plurilingüe.

2. El coneixement de la llengua del país d'acollida és més productiu si...

- les llengües estranyes es deixen fora del currículum escolar.
- la llengua familiar de l'alumnat es practica i es té en compte.
- s'efectua un procés d'immersió lingüística consistent i efectiu.

3. Quines de les afirmacions següents són verdaderes, segons el vídeo?

X	a) és convenient que, en classe, les llengües de l'alumnat nouvingut tinguen sobretot una orientació folklòrica i un ús testimonial.
	b) no cal que els mestres coneguen a fons les llengües del nou alumnat.
	c) les llengües personals de cada alumne poden resultar molt útils en l'aprenentatge de la lectura i l'escriptura de la llengua del país d'acollida.
	d) a eixes edats és improbable que els alumnes produïsquen textos identitaris.
	e) l'experiència ha resultat més positiva en els alumnes dels cursos superiors que en els més menuts.
	f) el fet que la llengua familiar siga també llengua de l'aula dóna bon rendiment acadèmic.

4. Eixa pràctica pedagògica ha aconseguit que els docents...

- hagen canviat la seua percepció sobre l'aprenentatge de llengües.
- s'hagen adonat que els seria útil aprendre les llengües de l'alumnat nouvingut.
- no necessiten en l'aula el suport de mediadors ni d'intèrprets.

5. Els textos identitaris que produeixen els alumnes nouvinguts...

- són elements marginals que no motiven els alumnes d'altres cultures.
- resulten útils i aprofitables per als alumnes d'altres nivells i procedències.
- depèn del tema que tracten.

1. Llegeix l'article següent en què s'han eliminat cinc fragments. A continuació teniu set enunciats (A-G), dels quals heu d'eleger els cinc que millor s'adeqüen a cada espai (1-5). Però n'hi ha dos que no corresponen a cap buit.

LA DIVERSITAT LINGÜÍSTICA D'EUROPA

Al món es parlen aproximadament unes 6.000 llengües, però només 2.640 (44%) tenen més de 10.000 parlants. Tan sols 1.080 (18%) d'aquestes tenen més de 100.000 parlants. Únicament 200 (3,3%) en tenen més d'un milió.

Les llengües s'agrupen per famílies. Com més emparentades estan, més bé es comprenen els parlants respectius. Hi ha unes 180 famílies lingüístiques. (1) La família lingüística més gran és la indoeuropea, de la qual provenen les llengües romàniques, germàniques i eslaves, amb més de tres mil milions de parlants.

Àsia i Àfrica concentren moltes llengües del món (32%). Les de l'àrea Níger-Congo tenen uns 350 milions de parlants. El suahili és la llengua més important d'aquesta família. A Nigèria se'n parlen unes 500. Al Pacífic s'aglomera el 18% del total mundial i a Amèrica el 15%. A Papua Nova Guinea i a Indonèsia es parlen més de 800 llengües, 400 a l'Índia, 280 a Mèxic i a Camerun, més de 200 a Austràlia, a la República Democràtica del Congo i a la Xina; 100 a Rússia i més de 70 a Vietnam, Filipines i Tailàndia. El mandarí, l'indostaní i l'hindi el parlen més de mil milions de persones. L'anglès i el castellà, entre 400 i 500 milions. El rus i l'àrab, uns 300 milions. El bengalí, el malasià i el portugués, més de 200. El francès, 100.

(2) El llatí parlat era una varietat col·loquial de la modalitat gramatical (llatí clàssic) que es va mesclar amb les llengües que es parlaven en les diverses regions romanitzades. Aquesta fusió,

en els albors de l'Edat Mitjana, va donar lloc a les diferents llengües romàniques que, en conjunt, parlen uns 700 milions de persones. (3)

Les llengües germàniques se situen al centre d'Europa: el neerlandés, el frisó, l'alemany i el luxemburgués; al nord: el danés, el suec, el noruec, l'islandés; i a l'oest, l'anglès. Les llengües eslaves s'agrupen en un bloc septentrional: el txec, l'eslovac, el polonès; i un altre meridional: el serbocroat, el bosnià, l'eslové, el búlgar, el macedoni, el rus, el bielorús i l'ucraïnès. Les llengües cèltiques ocupen territoris orientats cap a la mar: el gaèlic escocés, el gaèlic irlandés, el gal·lès, el còrnic i el bretó. Les dos llengües bàltiques estan situades en els dos països respectius, fronterers amb la Mar Bàltica: el letó i el lituà.

Totes les llengües europees pertanyen a la gran família indoeuropea, excepte les del grup finoúgric (l'hongarés, l'estonià, el finès, el sami), així com el maltès i l'eusquera. El grec i l'albanès no pertanyen a cap família lingüística i, com en el cas de l'eusquera, són llengües aïllades.

Amb el 10% de la població mundial, Europa compta escassament amb l'1% de les llengües del món. (4) En molts casos, per raons històriques i polítiques, els territoris on tradicionalment es parlen algunes de les llengües constitutives o indígenes d'Europa no coincideixen amb les fronteres entre els Estats. Hi ha llengües que, de fet, es parlen a banda i banda d'una frontera política. En alguns casos la llengua té un reconeixement ple i equivalent per part dels

COMPRENSIÓ ESCRITA

dos Estats en què es parla: el francès a França i Bèlgica, el neerlandés a Holanda i Bèlgica, l'alemany a Alemanya i Àustria, el suec a Suècia i Finlàndia, entre d'altres.

Però, en general, l'estatus d'una llengua transfronterera és desequilibrat: el danés a Alemanya, l'alemany i el català a França, l'eslovè a Àustria, l'hongarés a Romania o el francès a Itàlia tenen, en el millor dels casos, un reconeixement limitat en l'Estat on es troben en situació minoritària. En aquestes situacions, que es donen pràcticament sempre prop de la frontera, es considera que la llengua del grup en posició minoritària té una "situació familiar".

Sense un Estat que les considere llengües d'igual rang que les dominants –anomenades "nacionals" o "oficials"–, les comunitats lingüístiques europees que parlen una llengua diferent de la que predomina en un determinat territori comparteixen problemes semblants.

De les 6.000 llengües vives del món, el valencià-català és la número 75 en pes demogràfic,

per davant del suec, el txec, el búlgar o el finès.

(5) Però, a diferència del gaèlic irlandès i del maltès –que són oficials en les repúbliques d'Irlanda i Malta, respectivament–, no té rang de llengua de treball de la Unió perquè no figura en la Constitució espanyola com a llengua oficial de tot l'Estat, sinó només en aquelles Comunitats Autònomes en què és cooficial amb el castellà, d'acord amb els Estatuts d'Autonomia respectius.

Bibliografia

A field guide to the main languages in Europe, European Commission, 2013
JAUME CORBERA I POU: *La Unió Europea, un mosaic lingüístic*, Documenta Balear – Edicions Universitat de les Illes Balears, Palma, 2013

A	La major part dels Estats de la Unió Europea són plurilingües, però s'hi observen grans diferències respecte a l'adopció de polítiques favorables al reconeixement de la diversitat lingüística.
B	En realitat la llengua llatina no es va arribar a extingir. Va ser una llengua comercial important fins al segle XIX. I es mantenia com a llengua culta.
C	Des del segle V aC fins al segle III dC els romans van imposar el llatí arreu de l'imperi com a llengua de cohesió colonial.
D	En termes demogràfics, és la novena llengua més parlada de la Unió Europea, per davant del grec o del portugués peninsular.
E	També hi ha unes 120 llengües aïllades que no tenen relació genètica amb cap altra.
F	Les llengües que són oficials en alguns Estats europeus s'han expandit al llarg dels segles gràcies a la tradició de predicar el monolingüisme en la llengua que fa d'eix vertebrador de l'Estat.
G	La família romànica ocupa el sud i sudoest d'Europa i comprén el francès, l'occità, el retoromànic (romanx, ladí i friülà), el cors, el sard, l'italià, el valencià-català, el gallec-portugués, l'asturleonés, l'aragonés i el castellà, i el romanés a l'est.

FONÈTICA, ELOCUCIÓ I ORTOGRAFIA

EL VOCALISME DEL VALENCIÀ ESTÀNDARD

Característiques generals dels fonemes vocàlics

El valencià té set fonemes vocàlics en posició tònica i cinc en posició àtona. L'oposició dels fonemes vocàlics oberts i tancats és un tret característic de tots els parlars del valencià. Assolir eixos contrastos fònics és un aprenentatge necessari si volem dominar la fonologia estàndard del valencià. Vegeu un quadre amb parells mínims il·lustratiu de les oposicions vocàliques.

1. Escolteu i repetiu aquests parells mínims.

Vocalisme tònic (àudio 1)

/i/ pis	/e/ pes	/e/ Déu	/ɛ/ deu/	/u/ suc	/o/ sóc
/o/ sord	/ɔ/ sort	/ɔ/ port	/a/ part/	/ɛ/ perd	/a/ part

Vocalisme tònic (àudio 2)

/i/ llavi	/e/ llave	/o/ moral	/u/ mural
/e/ pense	/a/ pensa	/o/ aportar	/a/ apartar

El contrast entre les vocals obertes /ɛ/, /ɔ/ i les tancades /e/, /o/

Per a una quantitat creixent de persones, especialment els jòvens dels nuclis urbans i, generalment, les persones que tenen el castellà com a llengua materna, resulta sovint difícil discriminar l'oposició de les vocals obertes i les tancades. Cal parar molta atenció a la producció de les vocals obertes, que en valencià resulten molt acostades al fonema /a/ en el grau d'obertura, mentres que /e, o/ són habitualment més tancades que en castellà, fet que fa encara més notable aquestes oposicions.

2. Escolteu i repetiu aquests parells mínims.

/e/ seu (possessiu) set (ganes de beure)	/ɛ/ seu (catedral) set (número)
/o/ ós (animal) són (ser)	/ɔ/ os (de l'esquelet) son (ganes de dormir)

Sabies que...?

Les vocals obertes del valencià són les que tenen altres llengües romàniques com l'italià i el portugués en *porta* i *terra*. També hi ha /ɛ/ i /ɔ/ semblants a les valencianes en francès (*vert, sort*), en anglés (*bell, cost*) i alemany (*spät, Gott*).

Incidència lèxica de les vocals obertes /ɛ/ i /ɔ/

Sovint és fàcil reconèixer els contextos on apareixen les obertes /ɛ, ɔ/ i les tancades /e, o/, especialment quan porten accent gràfic (*açò, església, pòlvora, tòs, pèl*). A pesar d'això, si el parlant no té un coneixement ferm de la fonologia valenciana, poden presentar-se dubtes en la producció de /ɛ, ɔ/ enfront de /e, o/. Per a facilitar eixe aprenentatge, analitzarem ara els contextos fònics usuals de les vocals obertes assenyalant-ne els casos més dubtosos i les paraules que presenten més d'una pronúncia acceptable. Recordeu novament que les vocals obertes /ɛ, ɔ/ només poden aparèixer en posició tònica, ja que en posició àtona no hi ha vocals obertes etimològiques.

ESTRUCTURES LINGÜÍSTIQUES

PRONUNCIEM /ɛ/	EXEMPLES	EXCEPCIONS AMB /e/	REMARQUES
La e en paraules amb una i o u en la síl·laba següent	<i>conveni, evidència, imperi, misteri, paciència, premi, silenci, cèl·lula, ingenu, pèrdua</i>	<i>església, sépia i séquia</i>	A pesar que escrivim è, pronunciem amb /e/ <i>València, perquè i què</i> , així com alguns noms que apareixen escrits é o è: <i>bèstia / bèstia, pèsol / pèsol, trèvol / trèvol</i> .
La e davant de l o l·l	<i>cel, empelt, gel, Miquel, mortadel·la, novel·la, pèl, tela, vela</i>	<i>belga, delta i selva</i>	
La e davant de r o rr	<i>conversa, esquerra, ferro, guerra, serra, terra, cert, julivert, verb, verd, verge</i>	<i>cercle, ferm, herba, reserva, serp, térbol, terme</i>	
La e en els aplecs -ecta, -ecte, -epta, -epte	<i>afecta, secta, respecte, concepte, accepta, recepta, excepte i precepte</i>		
En la majoria de paraules esdrúixoles	<i>anècdota, cèlebre, elèctrode, èxode, gènere, gènesi, Hèlsinki, mètode, pèrgola, rèplica, Sèneca</i>	<i>llémena, llépola (llépol), térbola (térbol), sémola, témpores</i>	
En algunes paraules que tenen el diftong eu	<i>deu</i> [10], <i>europèu, fideu, jueu, museu, peu, preu, seu</i> [catedral]	La majoria de casos de eu tenen /e/: <i>arreu, breu, Déu, hereu, neu, veu</i> ; també els possessius: <i>meu, teu, seu</i> i els verbs: <i>beure, creure, deure, veure</i> , però <i>seure</i> té /ɛ/.	Compte amb els femenins de la terminació -eu : <i>uropea, jueua</i> sempre amb /e/. Fixeu-vos que /ɛ/ en -eu correspon als equivalents castellans -eo, -ío : <i>fideo, judío</i> .
En l'aplec -endra/e (substantius)	<i>cedra, cerndre /séndre/, divendres, gendre</i>	En els verbs, la terminació -endre té /e/: <i>aprendre, encendre, dependre, vendre</i> , etc.	

Casos especials amb /ɛ/

- En ocasions, la vocal oberta apareix en contexts fònics on caldria esperar la vocal tancada /e/. Són unes poques paraules, especialment antropònims i algun topònim que requereixen atenció especial: *Benimuslem, clero, zero, Elx, Josep, Fifè, Meneu* (cognom), *Novetlè, quimera, Vicent*¹.

PRONUNCIEM /ɔ/	EXEMPLES	EXCEPCIONS AMB /o/	REMARQUES
La o tònica quan hi ha una i o u en la síl·laba següent	<i>còmput, corpus, custòdia, història, mòdul, fòbia, obri, odí</i>		
La o davant de l o r	<i>col, control, cor, fora, hora, or, por, sol, vol</i>	<i>cola, fóra, gola</i>	
La o seguida de bl o br	<i>cobra, sobra, poble, pobre</i>	<i>cobra</i> [serp], <i>noble, pobla</i>	En <i>cobra</i> i <i>sobra</i> (de <i>cobrar, sobrar</i>) també és possible /o/.

¹ En alguns punts dispersos encara s'articula *Vic[e]nt*. El nom *Llorenç* admet /e/ o /ɛ/.

La majoria de casos del diftong <i>ou</i>	<i>coure, dijous, moure, nou, prou, ou, moure, sou</i> [salari]	Tota la conjugació de <i>ser</i> té /o/: <i>sou, fou</i> .	En <i>pou</i> i <i>tou</i> s'accepta la pronúncia /o/ o /ɔ/.
En alguns monosíl·labs	<i>so, to, tro</i>		
En alguns mots esdrúixols	<i>còmode, còlera, nòmada</i>	<i>pòlvora, gòndola, fórmula</i> i <i>tómbola</i>	Popularment, <i>fórmula</i> i <i>pòlvora</i> s'articulen sovint amb /ɔ/.
En molts cultismes	<i>amorf, autònom, astròleg, meteoròleg, quiròfan, xenòfob</i>	<i>multiforme, pisciforme; fibroadenoma, glaucoma</i>	
En els aplecs <i>os</i> i <i>osa</i>	<i>arròs, gros, mos, cos, tòs, tros, cosa, llosa, rosa, prosa, posa</i>	Tenen /o/: <i>dos, tos</i> (de tossir), <i>ros, gos</i> . El sufix adjectival <i>-ós</i> sempre té /o/: <i>precios, preciosa, majestuosa</i> .	
Aplecs <i>oll/olla</i>	<i>coll, colla, olla, moll</i>	<i>endoll, foll, roll, toll</i>	
Aplecs <i>olt/olta</i>	<i>solt, volta, mòlt</i> (de moldre), <i>volva</i>	<i>molt</i> (adverbi), <i>escolta</i> (verb i nom)	
Aplecs <i>ort/orta</i> (uns pocs casos de <i>ord/a</i>)	<i>acord, corda, cort, hort, nord, porta, sort</i>	<i>bord</i> (i el cognom <i>Bort</i>), <i>sord</i> i <i>tord</i>	En <i>la cort, les Corts</i> la pronúncia tradicional era /o/, però actualment en valencià predomina /ɔ/.
Aplecs <i>ostre/ostra</i>	<i>ostra, ostre, rostre, vostre</i>	<i>postres, sastre</i>	Alguns parlants diuen <i>sastre</i> amb /ɔ/.
Acabaments <i>-oc/a</i>	<i>foc, groc, bajoca, lloca, soca</i>	<i>boca, coca</i>	
Acabaments <i>-ofa/-orfa</i>	<i>carxofa, corfa, Moncofa</i>		
Acabaments <i>-oig, -oja</i>	<i>roig, roja, boig, boja</i>	<i>estoig</i>	
Acabaments <i>-ol, -ola</i>	<i>fesol, escola, pistola</i>		
Acabaments <i>-onge/olja</i>	<i>canonge, monjo/monge, esponja</i>		
Acabaments <i>-oldre/ondre</i>	<i>absoldre, pondre, resoldre, respondre</i>	<i>fondre, confondre, difondre</i> i els seus derivats (<i>fos, confós...</i>)	
Acabaments <i>-ossa</i>	<i>brossa, carrossa, destrossa</i>	<i>bossa, gossa, rossa</i>	
Acabaments <i>-ost, -osta</i>	<i>cost, impost, posta, rebost</i>	<i>agost, congost</i> i <i>llagosta</i>	
Acabaments <i>-ot, -ota</i>	<i>clot, flota, got, ninot, pot, pota, vot, animalot, grandot, templadot</i>	<i>brot, bota</i> (botar), <i>bóta</i> (recipient), <i>fort</i> (fotre), <i>xanglot, sota</i>	

Sabies que...?

En cas de dubte, el diftong castellà *ue* correspon normalment a /ɔ/ en valencià: *cuello* > *c ɔll*, *cueva* > *c ɔva*, *duerme* > *d ɔrm*, *puerto* > *p ɔrt*, etc.

Casos especials amb /ɔ/ o /o/

- La paraula *però* se sol pronunciar [peró] o [péro] i només en la lectura ortogràfica molt formal [peró].
- Contexts de /ɔ/ menys previsibles són *nom, prop, roba, troba* (de *trobar*).

Ortografia i pronúncia

Cap llengua, tampoc el valencià, guarda una correspondència exacta entre els fonemes i la seua representació ortogràfica. Una part de les divergències entre l'ortografia i la pronúncia popular valenciana són acceptables en els usos públics i unes altres són pròpies de l'àmbit familiar o espontani.

Pel seu arrelament i caràcter genuí es considera acceptable en la pronúncia estàndard:

- **L'harmonització de la -a final àtona al timbre de /ɛ/ i /ɔ/ precedents:** En bona part del valencià existeix algun (o els dos) tipus d'assimilació de la -a final a les vocals tòniques /ɛ/ i /ɔ/, bé la de tipus *porta* [ˈpɔrtɔ], *granota* [graˈnɔtɔ], o la de *verda* [ˈvɛɾðɛ], *serra* [ˈsɛɾɛ].
- **La pronúncia [ɐ] dels aplecs inicials àtons:** Predomina en valencià la pronúncia [a] de la e inicial de la majoria de les paraules que comencen per *es-*, *en-*, *em-* i *eix-*: *escolta* > [ɐ]scolta, *entendre* > [ɐ]ntendre, *emportar* > [ɐ]mportar, *eixam* > [ɐ]ixam.
- **La pronúncia [ɐ] d'alguna e pretònica:** Alguns mots patrimonials, que s'escriuen amb *a* en la llengua literària anterior al s. XX, s'escriuen ara amb *e* per qüestions etimològiques, però en quasi tot el valencià es manté la pronúncia tradicional [a]: *bescoll*, *llençol*, *lleuger*, *sencer* i *terròs* > b[ɐ]scoll, ll[ɐ]nçol, ll[ɐ]uger, s[ɐ]ncer i t[ɐ]rròs.
- **El tancament de la o àtona en [ɔ]:** És la pronúncia normal dels noms *Joan*, *Josep* > ʃ[ɔ]an, ʃ[ɔ]sep, també per inflexió d'una /i/, /e/ o /ɛ/ en la síl·laba següent: *cobert* > ɕ[ɔ]bert, *conill* > ɕ[ɔ]nill, *cosí* > ɕ[ɔ]sí, *obert* > [ɔ]bert, *tossir* > t[ɔ]ssir. **Remarques:** Són admissibles els dobles ortogràfics *joliver* i *juliver*, *bollir* i *bullir* independentment de la pronúncia [o] o [ɔ].
- **Algunes variacions en el tractament de /ɛ, ɔ/:** El *com* interrogatiu i exclamatiu s'articula /ɔ/ en zones del sud, però /o/ a la resta. Segons la comarca, algunes paraules acabades en *-est(a)* poden presentar /e/ o /ɛ/ encara que la pronúncia tancada tradicional /e/ encara hi predomina: *molest*, *modest*, *manifest*; també hi ha la variació descrita en les síl·labes tòniques dels verbs acabats amb eixa terminació: *ell contesta*, *manifesta*, *protesta*.

Fenòmens de mutació vocàlica no adequats en la locució pública:

- **El tancament en [ɪ] de la e etimològica en contacte amb consonants palatals:** Paraules com *genoll*, *menjar*, *renyó* o *Betxí* reben una vocal igual o poc distingible d'una /i/: g[ɪ]noll, m[ɪ]njar, t[ɪ]nyó, B[ɪ]txí. **Remarques:** És universal i admissible eixe tancament en el sufix *-ixement*: *coneixement* > coneix[ɪ]ment, *naixement* > naix[ɪ]ment.
- **La pronúncia [e] per dissimilació amb una i en la síl·laba següent:** *medicina* > med[e]cina, *ministre* > m[e]nistrè, *oficina* > of[e]cina, *visita* > v[e]sita, *vint-i-u* > v[e]nt-i-u.
- **La simplificació del diftongs [wa] en [wo]:** *quaranta*, *quotidià* > ɕ[ɔ]ranta, ɕ[ɔ]tidia. Tampoc és admissible el fenomen contrari: *cortina*, *escodrinjar* > ɕ[wa]rtina, esc[wa]drinjar.
- **La diftongació de la o inicial àtona en [ɐw]:** *obrir*, *ofegar*, *olorar* > [ɐw]brir, [ɐw]fegar, [ɐw]lorar.
- **El tancament de /ɔ/ en el diftong ou:** En el valencià castellanenc (i rodalia) s'articula /ow/ tots els casos del diftong /ɔw/: *cou*, *dijous*, *moure* i *nou* > cóu, dijóus, móure, nóu.
- **Obertura de /ɔw/ en [aw]:** Fenomen comarcalment dispers que comporta la pronúncia de *dijous*, *ou* i *nou* com dij[aw]us, [aw]u i n[aw]u.
- **La simplificació del grup -iència:** Cal evitar la simplificació de la pronúncia de *ciència* i *pacència*: *cència, *pacència.

DUBTES EN EL VOCALISME CAUSATS PER LA DIVERSITAT ADMISSIBLE EN LA LLENGUA PÚBLICA

La codificació ortogràfica de la nostra llengua parteix d'una concepció policèntrica de la normativa lingüística i per això s'admeten els tractaments diferents del vocalisme en català oriental i en valencià. El valencià, generalment, manté les solucions més afins a la llengua clàssica literària. Cal tindre en compte que si bé tota la variabilitat ortogràfica que observem en el quadre és normativa, és recomanable mantindre una certa coherència en les opcions ortogràfiques².

Predomina en valencià i cat. occ.	Predomina en català oriental
<i>arrancar</i>	<i>arrencar</i>
<i>faena</i>	<i>feina</i>
<i>llançar</i>	<i>llençar</i>
<i>nàixer</i>	<i>néixer</i>
<i>nadar</i>	<i>nedar</i>
<i>traure</i>	<i>treure</i>
<i>xarrar</i>	<i>xerrar</i>
<i>fenoll</i>	<i>fonoll</i>
<i>redó</i>	<i>rodó</i>
<i>renyó</i>	<i>ronyó</i>
<i>restoll</i>	<i>rostoll</i>
<i>sénia</i>	<i>sínia</i>
<i>sépia</i>	<i>sípia</i>
<i>séquia</i>	<i>síquia</i>

DISCORDANÇA ORTOGRÀFICA ENTRE LES PARAULES PATRIMONIALS I ELS CULTISMES VINCULATS

Cal tindre en compte que moltes paraules patrimonials conviuen amb cultismes que conserven la forma llatina o grega.

En la taula següent exemplifiquem els principals canvis ortogràfics d'eixa dualitat evolutiva:

NOM PATRIMONIAL	DERIVAT POPULAR	CULTISME
avortar	avort, avortament, avortó	abortiu, aborció
berruga	berrugós	verrucós
boca	boqueta, bocassa	bucal
cadira	cadireta, cadiram, cadirat	càtedra, catedràtic
calb	calba, calbesa, calbejar	calvícia
canonge	canongia	canònic, canonical
capítol	_____	capítular (adjectiu i verb)
cervell	cervellet, cervellera	cerebral, cerebel
cloure	cloenda	inclusió, reclusió, exclusiu
cobejar	cobejós, cobejança	cobdícia, cobdiciós
colobra	colobrina	colúbrids
colom	colomer	colúmbids, columbicultura
cònsol	consolat,	consular
corb (nom)	corbató, corbera	còrvid
corb (adjectiu)	corba, corbat, encorbar	curvatura, curvilini
córrer	concórrer, ocórrer, ocorrent	ocurrència, concurrència, concurrent

² Alguns doblats associats amb el vocalisme oriental (*ronyó*, *sípia*, *treure*) poden aparéixer en punts dispersos del valencià, com també al contrari.

ESTRUCTURES LINGÜÍSTIQUES

NOM PATRIMONIAL	DERIVAT POPULAR	CULTISME
deure	devent, devem, devíem	dèbit, debitori
doble	doblar, doblegar	duplicar, duplicitat
dolç	dolcesa, dolçor, endolcir	dulcificar, edulcorar
dret	dreçar, drecera	directe, direcció
eixam	eixamenar, eixamar	examen, examinar
escriure	escrivà, escrivia, escrivania	escriba
espai	espaiós, espaiar	espacial
estret	estretor	estricte
fava	favera, favar	fabàcia
fèmur	_____	femoral
fill	fillol, afillar	filial
fondre	fos, foneria, fonedís, fonent	fusió, fundent
forca	forcat, forquilla, forqueta	bifurcar, bifurcació
fur	_____	foral
furóncol	furoncolós	furunculosi
home	homenot, homenàs, homenet	humà, humanisme, humanitat
jonc (o junc)	joncar, jonquera	juncàcies, juncar, junquera
jove	joventut, jovenívol, jovençol, jovial, rejoinir	juvenil
llavi	llaviejar	labial
llec	llegat, llegar	laic, laïcisme
llengua	llenguatge	lingüística
lliure	lliurar, lliurança, alliberar	liberal, liberalitzar
moc	mocador, mocós, mocosa	mucós, mucosa, mucositat
món	rodamón	mundà, mundial, tercermundisme
morena	morenor	murènids
mostela	_____	mustèlids
moure	moviment, movedís	mòbil, immòbil, mobilitat
munt	muntanya, muntanyisme	monticle
muscle	musclera	múscul, musculatura
nas	nassos	nasal
nodrir	nodriment	nutrició, nutricional, nutrient, nutritiu
núvol	enuvolat-se, ennuvolat	nebulós, nebulositat
om	omar, omeda, omet	ulmàcies
ombra	ombrienc, ombrívol, ombrós	umbracle
orella	orellut	auricular
orgue	orguener	òrgan, orgànic, organista
ortiga	ortigada, ortigar	urticària, urticant
ós	óssa, óssos, ósses	úrsids
pèndol	pèndola, pendolada	pendular
plom	plomar, emplomar	plumbat, plumbi

NOM PATRIMONIAL	DERIVAT POPULAR	CULTISME
ploma	plomall, plomatge, plomar	plumífer
pols (el)	polsera, polsar	pulsació, pulsio
pols (la)	espolsar, polseguera, polsada	pulverulent, expulsar, expulsio
pólvora	polvoritzar	pulverulent, pulvímetre
porgar	esporgar	expurgar, purgatori, purgar
prevere	preverat	presbiterat, presbiteri, presbiteria
provar, provable	provatura, emprovar	probable, probabilitat, probatori
raig	rajar, rajolí	radi, radial
redó (o rodó), roda	redona (o rodona, diferent de rotonda), redolar (o rodolar)	rotund, rotunditat, rotació
savi	saviesa, saviejar	saber, sabut
sèu	seuós	sebaci
solc	solcar	sulciforme
sorgir	ressorgir, ressorgiment	insurgent, insurgir-se, insurrecte, insurrecció
títol	titolet	titular, titulació, intitular
tos	tossir, tossidor	antitussigen
volcà	volcànic, volcanicitat	vulcanisme, vulcanòleg, vulcànic (del déu romà Vulcà)

DIVERGÈNCIES VOCÀLIQUES ENTRE EL VALENCIÀ I EL CASTELLÀ

Veurem seguidament que, en determinades paraules, el valencià presenta solucions vocàliques distintes del castellà. En les paraules d'ús quotidià, eixes diferències solen ser ben conegudes (*juguete / joguet, espárrago / espàrrec*), però en els cultismes, o les paraules pocs usuals en la llengua espontània, les interferències poden ser freqüents. Vegeu les taules següents:

Valencià amb <i>a</i>	Castellà amb <i>e</i>
<i>afaitar</i>	<i>afeitar</i>
<i>arravatar</i>	<i>arrebatar</i>
<i>assassí</i>	<i>asesino</i>
<i>avaluar</i>	<i>evaluar</i>
<i>picaporta</i>	<i>picaporte</i>
<i>rancor</i>	<i>rencor</i>
<i>sarbatana</i>	<i>cerbatana</i>
<i>avantatge</i>	<i>ventaja</i>
<i>avantatjar</i>	<i>aventajar</i>
<i>avaría</i>	<i>avería</i>
<i>barbaresc</i>	<i>berberisco</i>

Valencià amb <i>a</i>	Castellà amb <i>e</i>
<i>canaló</i>	<i>canelón</i>
<i>comanador</i>	<i>comendador</i>
<i>davall, davant</i>	<i>delante, debajo</i>
<i>davantal</i>	<i>delantal</i>
<i>hostaleria</i>	<i>hosteleria</i>
<i>latrina</i>	<i>letrina</i>
<i>maragda / esmaragda</i>	<i>esmeralda</i>
<i>rocafort</i>	<i>roquefort</i>
<i>sanefa</i>	<i>cenefa</i>
<i>titella</i>	<i>títère</i>
<i>xinxà</i>	<i>chinche</i>

Valencià amb <i>a</i>	Castellà amb <i>e</i>
<i>quaranta</i>	<i>cuarenta</i>
<i>cinquanta</i>	<i>cincuenta</i>
<i>empenya</i>	<i>empeine</i>
<i>pesta</i>	<i>peste</i>
<i>posa</i>	<i>pose</i>
<i>Sardenya</i>	<i>Cerdeña</i>
<i>majorana</i>	<i>mejorana</i>
<i>malenconia (1)</i>	<i>melancolía</i>
<i>ambaixada</i>	<i>embajada</i>

ESTRUCTURES LINGÜÍSTIQUES

Valencià amb <i>e</i>	Castellà amb <i>a</i>
<i>assemblea</i>	<i>asamblea</i>
<i>cànter</i> (2)	<i>cántaro</i>
<i>eben</i>	<i>éban</i>
<i>ebenista</i>	<i>ebanista</i>
<i>emparar</i>	<i>amparar</i>
<i>enyorar</i>	<i>añorar</i>
<i>javelina</i>	<i>jabalina</i>
<i>sergent</i>	<i>sargento</i>
<i>sometent</i>	<i>somatén</i>
<i>tave</i> (3)	<i>tábano</i>
<i>albercoc</i>	<i>albaricoque</i>
<i>alcàsser</i>	<i>alcázar</i>
<i>almogàver</i>	<i>almogávar</i>
<i>ametista</i>	<i>amatista</i>
<i>atles</i>	<i>atlas</i>
<i>atzabeja</i>	<i>azabache</i>
<i>buguenví·lia</i>	<i>buganvilla</i>
<i>cànem</i>	<i>cañamo</i>

Valencià amb <i>e</i>	Castellà amb <i>a</i>
<i>crisàlide</i>	<i>crisálida</i>
<i>setinar</i>	<i>satinar</i>
<i>tàlem</i>	<i>tálamo</i>
<i>templer</i>	<i>templario</i>
<i>terrina</i>	<i>tarrina</i>
<i>treball</i>	<i>trabajo</i>
<i>vernís</i>	<i>barniz</i>
<i>Sierra Leone</i>	<i>Sierra Leona</i>
<i>Xúquer</i>	<i>Júcar</i>
<i>disfressa</i>	<i>disfraz</i>
<i>escàlem</i>	<i>escálamo</i>
<i>efeminat</i>	<i>afeminado</i>
<i>espàrrec</i>	<i>espárrago</i>
<i>espillera</i>	<i>aspillera</i>
<i>gelea</i>	<i>jalea</i>
<i>genísser</i>	<i>genízaro</i>
<i>Llàtzer</i>	<i>Lázaro</i>
<i>mestria</i>	<i>maestría</i>

Valencià amb <i>e</i>	Castellà amb <i>a</i>
<i>monestir</i>	<i>monasterio</i>
<i>nacre</i>	<i>nácar</i>
<i>orfe</i>	<i>huérfano</i>
<i>orfenat</i>	<i>orfanato</i>
<i>paller</i> (4)	<i>pajar</i>
<i>parpella</i>	<i>párpado</i>
<i>polseguera</i>	<i>polvareda</i>
<i>ràfega</i>	<i>ráfaga</i>
<i>regle</i>	<i>regla</i>
<i>resplendor</i>	<i>resplandor</i>
<i>revengeja</i>	<i>revancha</i>
<i>meravella</i> (5)	<i>maravilla</i>
<i>Caterina</i>	<i>Catalina</i>
<i>Esteve</i>	<i>Esteban</i>
<i>Piemont</i>	<i>Piamonte</i>

Sabies que...?

Les variants vocàliques valencianes sovint ens acosten a les solucions ortogràfiques de l'anglès, el francès i l'italià:

Valencià	Italià	Francès	Anglès
<i>ametista</i>	<i>ametista</i>	<i>amethyste</i>	<i>amethyst</i>
<i>rancor</i>	<i>rancore</i>	<i>rancœur</i>	<i>rancor</i>
<i>campió</i>	<i>campione</i>	<i>champion</i>	<i>champion</i>

Valencià amb <i>i</i>	Castellà amb <i>e</i>
<i>argelaga</i> (6)	<i>aliaga</i>
<i>ciment</i>	<i>cemento</i>
<i>contenedor</i>	<i>contenedor</i>
<i>desimboltura</i>	<i>desenvoltura</i>
<i>infermer</i>	<i>enfermero</i>
<i>infermeria</i>	<i>enfermería</i>
<i>línia</i>	<i>línea</i>
<i>ordinador</i>	<i>ordenador</i>
<i>acordió</i>	<i>acordeón</i>
<i>ambigüitat</i>	<i>ambigüedad</i>
<i>antiguitat</i>	<i>antigüedad</i>
<i>advertiment</i>	<i>advertencia</i>
<i>bidell</i>	<i>bedel</i>
<i>campió</i>	<i>campeón</i>
<i>candial</i>	<i>candéal</i>

Valencià amb <i>i</i>	Castellà amb <i>e</i>
<i>cerimònia</i>	<i>ceremonia</i>
<i>cesària</i>	<i>cesárea</i>
<i>diabetis</i>	<i>diabetes</i>
<i>dicible</i>	<i>decible</i>
<i>Tunis</i>	<i>Túnez</i>
<i>Istanbul</i>	<i>Estambul</i>
<i>cementiri</i> (7)	<i>cementerio</i>
<i>galió</i>	<i>galeón</i>
<i>gingebre</i>	<i>gengibre</i>
<i>didal</i>	<i>dedal</i>
<i>orquídia</i>	<i>orquídea</i>
<i>penis</i>	<i>pene</i>
<i>petrolier</i>	<i>petrolero</i>
<i>píga</i>	<i>peca</i>
<i>quítxua</i>	<i>quechua</i>

Valencià amb <i>i</i>	Castellà amb <i>e</i>
<i>sisme</i>	<i>seísmo</i> (8)
<i>sobirà</i>	<i>soberano</i>
<i>sospitar</i>	<i>sospechar</i>
<i>tenidor</i> (9)	<i>tenedor</i>
<i>tinent</i>	<i>teniente</i>
<i>crani</i>	<i>cráneo</i>
<i>eclipsi</i>	<i>eclipse</i>
<i>lacti</i>	<i>lácteo</i>
<i>petroli</i>	<i>petróleo</i>
<i>erroni</i>	<i>erróneo</i>
<i>idoni</i>	<i>idóneo</i>
<i>Climent</i>	<i>Clemente</i>
<i>Camps Elisís</i>	<i>Campos Elíseos</i>

Valencià amb o	Castellà amb u
<i>atordir</i>	<i>aturdir</i>
<i>avorrir / avorriment</i>	<i>aburrir / aburrimiento</i>
<i>calorós</i>	<i>caluroso</i>
<i>rigorós</i>	<i>riguroso</i>
<i>cartolina</i>	<i>cartulina</i>
<i>conservadorisme</i>	<i>conservadurismo</i>
<i>escodrinyar</i>	<i>escudriñar</i>
<i>escopir</i>	<i>escupir</i>
<i>joventut</i>	<i>juventud</i>
<i>rètol</i>	<i>rótulo</i>
<i>retolador</i>	<i>rotulador</i>
<i>tomba</i>	<i>tumba</i>
<i>torró</i>	<i>turrón</i>
<i>arromangar</i>	<i>(ar)remangar</i>
<i>assortir</i>	<i>surtir</i>
<i>bordell</i>	<i>burdel</i>
<i>borsari</i>	<i>bursátil</i>
<i>botifarra</i>	<i>butifarra</i>
<i>broma (12)</i>	<i>bruma</i>
<i>gòbelet</i>	<i>cubilete</i>
<i>gola</i>	<i>gula</i>
<i>gropa (13)</i>	<i>grupa</i>
<i>joglar</i>	<i>juglar</i>
<i>mecanoscrit</i>	<i>mecanuscrito</i>

Valencià amb o	Castellà amb u
<i>monyó</i>	<i>muñón</i>
<i>nodrir</i>	<i>nutrir</i>
<i>podrir</i>	<i>puadir</i>
<i>polir</i>	<i>pulir</i>
<i>brúixola</i>	<i>brújula</i>
<i>esdrúixola</i>	<i>esdrújula</i>
<i>capítol</i>	<i>capítulo</i>
<i>capoll</i>	<i>capullo</i>
<i>carboncle</i>	<i>carbúnculo</i>
<i>cartoixa</i>	<i>cartuja</i>
<i>cigonya</i>	<i>cigüeña</i>
<i>cíngol</i>	<i>cíngulo</i>
<i>cobert</i>	<i>cubierto</i>
<i>cobrir</i>	<i>cuadir</i>
<i>complir</i>	<i>cumplir</i>
<i>comptadoria</i>	<i>contaduría</i>
<i>zeladoria</i>	<i>celaduría</i>
<i>cònsol</i>	<i>cónsul</i>
<i>croada</i>	<i>cruzada</i>
<i>embotir</i>	<i>embutir</i>
<i>endolcir</i>	<i>endulzar</i>
<i>escrúpol</i>	<i>escrúpulo</i>
<i>estoig</i>	<i>estuche</i>
<i>fonament</i>	<i>fundamento</i>
<i>furóncol</i>	<i>furúnculo</i>

Valencià amb o	Castellà amb u
<i>llúpol</i>	<i>lúpulo</i>
<i>ordir</i>	<i>urdir</i>
<i>penombra</i>	<i>penumbra</i>
<i>ploma</i>	<i>pluma</i>
<i>polsar</i>	<i>pulsar</i>
<i>sospirar</i>	<i>suspirar</i>
<i>polvoritzar</i>	<i>pulvorizar</i>
<i>polze</i>	<i>pulgar</i>
<i>porpra (14)</i>	<i>púrpura</i>
<i>robí</i>	<i>rubí</i>
<i>rossinyol</i>	<i>ruiseñor</i>
<i>sofre</i>	<i>azufre</i>
<i>sofrir</i>	<i>sufrir</i>
<i>sorgir</i>	<i>surgir</i>
<i>sospir</i>	<i>suspiro</i>
<i>sostrare</i>	<i>sustraer</i>
<i>tamboret</i>	<i>taburete</i>
<i>tolit</i>	<i>tullido</i>
<i>torba</i>	<i>turba</i>
<i>Bordeus</i>	<i>Burdeos</i>
<i>Empordà</i>	<i>Ampurdán</i>
<i>Hongria</i>	<i>Hungría</i>
<i>Romania</i>	<i>Rumanía</i>
<i>Torí</i>	<i>Turín</i>
<i>polpa</i>	<i>pulpa</i>

Valencià amb u	Castellà amb o
<i>barnús</i>	<i>albornoz</i>
<i>bufetada</i>	<i>bofetada</i>
<i>cacau</i>	<i>cacao</i>
<i>muntar</i>	<i>montar</i>
<i>desmuntar</i>	<i>desmontar</i>
<i>escullera</i>	<i>escollera</i>
<i>muntanya (10)</i>	<i>montaña</i>
<i>sufocar</i>	<i>sofocar</i>
<i>turment</i>	<i>tormento</i>
<i>turmentar</i>	<i>atormentar</i>

Valencià amb u	Castellà amb o
<i>antull</i>	<i>antojo</i>
<i>butlletí (11)</i>	<i>bolletín</i>
<i>cautxú</i>	<i>caucho</i>
<i>anus</i>	<i>ano</i>
<i>fal·lus</i>	<i>falo</i>
<i>fetus</i>	<i>feto</i>
<i>lotus</i>	<i>loto</i>
<i>porus</i>	<i>poro</i>
<i>sinus</i>	<i>seno</i>
<i>tal·lus</i>	<i>talo</i>

Valencià amb u	Castellà amb o
<i>tètanus / tètàn</i>	<i>tétanos</i>
<i>tipus</i>	<i>tipo</i>
<i>fòrum</i>	<i>foro</i>
<i>altostratus</i>	<i>altoestrato / altostratus</i>
<i>cirrus</i>	<i>cirro / cirrus</i>
<i>cúmulus / cúmuls</i>	<i>cúmulos / cúmulus</i>
<i>Màrius</i>	<i>Mario</i>
<i>Pius</i>	<i>Pío</i>
<i>focus</i>	<i>foco</i>
<i>globus</i>	<i>globo</i>

Indicacions sobre les paraules tractades anteriorment

Al costat de les formes vistes, són normals les següents variants ortogràfiques: *melancolia* (1), que és la forma principal del DNV; *càntir* (2); *tavà* i *tàvec* (3); *maravella* (5); *argilaga* (6); *cementeri* (7); *montanya* (10); *bolletí* (11); *púrpura* (14). Cal fer les matisacions següents sobre el contingut semàntic d'alguns mots: *paller* és el lloc on hi ha palla, *pallar* és cobrir de palla (4); en castellà també hi ha *sismo* (8); sinònim de posseïdor (9); fenomen meteorològic (12); part posterior d'un quadrúpede (13).

No totes les peculiaritats del nostre vocalisme poden sistematitzar-se com en les taules anteriors, per això cal tindre en compte les remarques següents:

- a) Noms amb divergències menys previsibles:** *Agnés* ('Inés'), *Anglaterra* ('Inglaterra'), *atorgar* ('otorgar'), *atribolar* o *atribular* ('atolondrar'), *bambolina* o *bambalina* ('bambalina'), *canelobre* ('candelabro'), *colobra* ('culebra'), *dofí*, *delfí* o *galí* ('delfín'), *empenya* ('empeño'), *eruga* o *gruga* ('oruga'), *esternudar* ('estornudar'), *estrafolari* ('estrafalario'), *gasós*, *gasosa* ('gaseoso, gaseosa') *llanterna* ('linterna'), *obertura* ('apertura'), *ombrel·la* ('sombrilla'), *penyal* ('peñón') i *pota* ('pata'), *benvolença* ('benevolencia') i *malvolença* ('malevolencia').
- b) Noms que en valencià no comencen per a:** *bedoll* (abedul), *bigarrar* (abigarrar), *bombat* (abombado), *condicionar* (acondicionar), *drassana* (atarazana), *postil·la* (apostilla), *raval* (arrabal o rabal), *safrà* (azafrán), *séquia* (acequia), *sofre* (azufre), *talaia* (atalaya), *torxa* (antorcha), *ventejar* (aventar, ventear), *vespa* (avispa), *xacra* (achaque), *xicoira* (achicoria).
- c) Tractament dels noms que en castellà acaben en -o:** **Substantius** *bisbe*, *bonze*, *centaure*, *cepre*, *congre*, *copte*, *freixe*, *fulcre*, *íncube*, *inepte*, *limbe*, *luxe*, *macabre*, *magne*, *mite*, *monstre*, *ogre*, *rostre*, *sacre*, *saure* (i *dinosaure*), *signe*, *sistre*, *súcube*, *torpede*. **Adjectius:** *rude*, *culte*, *ímprobe*, *rèprobe*, *sinistre*. **Noms propis:** *Ebre*, *Egipte*, *Erasme*, *Isidre*, *Leandre*, *Plaute*, *Ptolemeu*, però compte amb *Calixt* i *Sixt*. **Composts amb -litre i -metre:** *decilitre*, *centilitre*, *higròmetre*, *termòmetre*. **Acabats en -pode ('peu'):** *artròpode*, *cefalòpode*, *pseudòpode*, *trípode*; **en -cle:** *article*, *cercle*, *cicle*, *corpuscle*, *crepuscle*, *diverticle*, *fascicle*, *grupuscle*, *habitable*, *hivernacle*, *mascle*, *miracle*, *obstacle*, *opuscle*, *oracle*, *tentacle*, *testicle*, *tubercle* (o també *tubèrcul*), *vehicle*, *ventricle*, *vernacle*, *versicle*, però presteu atenció a *bàcul*, *majúscul*, *múscul*, *ridícul*. **Acabats en -cte:** *delicte*, *insurrecte*, *infecte*, *intacte*, *intel·lecte*; en -gle: *angle* (i *acutangle*, *rectangle*, etc.), *cingle*, *segle* (cent anys), *sègle* (sègol, cereal), però atenció a *coàgul*. Cal no eliminar la -e per hipercorrecció en *arxipreste*, *trípode*, *equànime* i *pusil·lànime*, però compte amb *inert*, *magnànim*, *sublim*, *mixt*, *pretext*, *context*, *text* tots sense -e.
- d) Noms genuïns del valencià que acaben en -o àtona:** *abadejo*, *alardo*, *albedo*, *alto* (avís), *almanco* (variant d'*almenys*), *amo*, *bombatxo*, *bombo*, *borratxo*, *bravo!* (interjecció), *brio*, *caliquenyo*, *caldo*, *catarro*, *catxerulo*, *cigarro*, *clero*, *comando*, *credo*, *cromo*, *cucurutxo*, *cuïro* (o *cuir*), *curandero*, *diàbolo* (joc), *distinguo*, *a dojo*, *ecce-homo*, *eco* (ressò), *erro* (errada), *esbarjo*, *esbirro*, *esguerro*, *estraperlo*, *fandango*, *fardatxo* (o *sarvatxo*), *fato*, *flonjo*, *fofo*, *fondo* (adjectiu i adverb), *gaiato*, *ganso*, *ganxo*, *gaspaxo*, *gautxo*, *gerro*, *gitano*, *guapo*, *guenyo*, *guerxo* (o *garxo*), *gueto*, *gui-lopo*, *halo* (aurèola), *llenguado*, *llobarro*, *llomello*, *lloro*, *lumbago*, *macaco*, *magneto*, *mambo*, *manco* (menys), *mango*, *marengo* (color gris fosc), *marro* (solatge), *matxo*

(mul), *merino* (llana), *mero*, *mico*, *minso*, *misto*, *modo* o *mode* (manera), *moniato*, *moreno*, *morro*, *mosso*, *mostatxo*, *mulato* (o *mulat*), *musclo* (clòtxina), *nino*, *pallaso*, *pandero*, *panotxo*, *periquito*, *pinso*, *polo* (esport i refresc), *populatxo*, *porro* (all porro o el cànnabis), *ponxo*, *quadro* (o *quadre*), *quimono*, *quinto* (militar), *ràdio*, *ranxo*, *recto* (d'un full), *romesco*, *saldo*, *sereno* (vigilant), *sompo*, *sonso*, *soprano*, *sorgo*, *torero*, *tronxo*, *trumfo*, *turo* (pedra tosca), *vagarro*, *vano* (ventall), *verro*, *verso* (d'un full), *veto*, *viudo* (o *vidu*), *waterpolo*, *xino-xano*, *xarel·lo* (raïm), *xaparro*, *xato*, *xavo*, *xitxarel·lo*, *xoriço* (delinqüent, *xoriç* > llonganissa). Admeten -e o -o: *folro* / *folre*, *monjo* / *monge*, *motle* o *motlle* / *motllo*, *rotllo* / *rotlle*.

3. Escolteu amb atenció la següent audició i indiqueu el fonema que sentiu al costat de cada paraula: / ε / (oberta), / ɔ / (oberta), / e / (tancada) i / o / (tancada).

boig	/ /	arrop	/ /	melsa	/ /
coix	/ /	glop	/ /	mesa	/ /
posta	/ /	percep	/ /	prospecte	/ /
forma	/ /	Pep	/ /	greu	/ /
dorma	/ /	sopa	/ /	canteu	/ /
moc	/ /	tropa	/ /	ingenu	/ /
toc	/ /	breu	/ /	hivern	/ /
tresor	/ /	preu	/ /	erm	/ /
dolor	/ /	ofendre	/ /	conversa	/ /
oci	/ /	gendre	/ /	conserva	/ /
estrofa	/ /	fosa	/ /	pedra	/ /
fofa	/ /	fossa	/ /	perda	/ /

4. Llegiu procurant de distingir correctament el vocalisme obert i tancat. Indiqueu entre línies el símbol fonètic corresponent a les vocals en negreta. Comproveu les vostres respostes escoltant l'àudio de l'exercici.

a) Divendres anàrem a la **Pobla** de Vall**bona** a una exposició d'art **modern**. Hi havia quadres d'una artista **europa**e i un pintor **europe**; llàstima que els **preu**s foren tan elevats, n'haguera comprat **dos**.

b) L'Ajuntament de Val**è**ncia ha prohibit la caça de **tords** i altres aus al **terme** durant la **veda**. Miquel **Meneu**, regidor de **medi** ambient, demana **respe**cte per aquesta prohibició.

c) Vicent és **sord** però té la **sort** de **rebre** un **su** per minusvalidesa que **cobra** mensualment. El **seu** amic Josep, que viu **prop** de la **Seu**, l'ajudà a **rebre** el **jornal** des del passat mes d'**agost**.

d) La **bossa** de la **compra** **porta** el **nom** del **poble** de la **meua** **sogra**, Paterna. Hi ha un dibuix d'una **poma** i un alberc**oc** **groc**.

5. Corregiu l'ortografia en els escrits següents.

a) Enguany la faena m'ha deixat els ginolls i els muscles de les cames molt adolorits. Crec que durant la setmana no podré pulveritzar. Diu un amic que un curander de Torís pot ajudar-me, però no tinc vehícul i no puc anar-hi.

b) Aquesta camisa és de tela molt llaugera i et queda molt juvenil. Vull comprar-te una pulsera a conjunt que he vist a l'aparador d'una botiga. Allà venen complements de moda, devantals fets a l'Ampurdà i també mobles auxiliars que fa un ebanista, són de qualitat i no s'abomben.

c) L'oficina consolar d'Hungria a Bordeus ha decidit, amb un criteri molt equànim, premiar el volcànòleg que va predir una erupció prop d'Estambul amb l'ús d'un globus de cautxo. A la cerimònia de lliurament hi acudirán el bisbe i l'arxipreste de la ciutat.

6. Completeu els buits amb la resposta adequada.

1. Demà, en les festes de Moros i Cristians, faran un _____ de combat entre els dos bàndols.

- a) destinguo
- b) alardo
- c) alard

2. Quina poca formalitat, l'home és un _____ .

- a) xarel·lo
- b) fato
- c) xitxarel·lo

3. Assenyala la frase correcta:

- a) El metge em recomana no endolçar el café ni els lactis.
- b) Les ràfagues de vent alçaven una bona polseguera.
- c) Demà vull fer canalons de peix, compraré mero i alls porros per al caldo.

4. Quina d'aquestes paraules no és correcta?

- a) manco
- b) manc
- c) coagle

5. El València _____ el Madrid en dos punts.

- a) ventatja
- b) avantatja
- c) aventatja

6. La creïlla és un _____ .

- a) tubercle
- b) tubèrcul
- c) tobercle

7. Per a l'anèmia m'han recomanat _____ .

- a) gelea reial
- b) jaleia reial
- c) geleia real

8. L'any passat vaig treballar a _____ , _____ i _____ .

- a) Hongria, Romania, Serra Lleona
- b) Hungria, Romania, Serre Leone
- c) Hongria, Romania, Sierra Leone

9. ¿Quina d'aquestes paraules no pot tindre è oberta?:

- a) aquesta
- b) contesta
- c) molesta

10. Assenyala la tria ortogràfica menys coherent:

- a) Vol que la feina li isca redona.
- b) Vol que la faena li isca redona.
- c) Vol que la feina li isca rodona.

11. Assenyala l'oració correcta:

- a) Porta els taburets perquè puga seure l'orquestra
- b) Porta els tamburets perquè puga seure l'orquestra.
- c) Porta els bombos i els tamborets per als de l'orquestra.

12. Assenyala el doblat inexistent:

- a) monge / monjo
- b) torer / torero
- c) quadre / quadro

13. És millor no _____ les begudes, els químics també poden provocar _____ .

- a) endolcir, diabetis
- b) edulcorar, diabetis
- c) endolcir, diabetes

14. Aquell _____ està ple d'arbres de _____ .

- a) monticle, cautxú
- b) munticle, cautxó
- c) monticle, cautxe

Sabem que, quan parlem, diem *paraules*. La sintaxi tracta com unim el valor de les paraules per a saber què diu l'emissor (que és qui parla) al receptor (qui l'escolta).

Les unitats de la sintaxi (o *categories sintàctiques*) són el nom (que representa objectes: *taula, cadira, paret, finestra...*), l'adjectiu (que indica qualitats i quantitats dels objectes: *taula redona, cadira alta, tres parets, moltes finestres*), la preposició (que expressa relacions locatives entre els objectes: *dins, fora, prop, lluny, dalt, baix, davant, darrere...*) i el verb (que comunica canvis i permanències dels objectes, *créixer, estar*). Amb els noms, els adjectius, les preposicions i els verbs formem construccions, que configuren l'oració. Cada paraula pertany a una de les categories anteriors i té un valor privatiu (o contingut semàntic), que descriuen els diccionaris.

La morfologia tracta quatre conceptes, que afecten el nom (nombre i gènere), l'adjectiu (concordança) i el verb (expressió del temps i concordança).

EL NOM I LES ORACIONS

Quan parlem, expressem sobretot fets (*Anna ve en aquell cotxe*), però també opinions (*Una persona sana camina cada dia*) i valoracions (*M'agrada el color groc*). Els fets diuen alguna cosa sobre una part del món (en el primer exemple, *Anna*), a la qual li passa alguna cosa: experimenta un canvi o una permanència (indicat pel verb: *vindre*). El parlant pot expressar alguna de les circumstàncies que envolten el fet (el lloc a on passa, *en aquell cotxe* en el primer exemple; la freqüència del fet en el segon exemple, *cada dia*; la causa del fet, la finalitat...). Per a construir oracions, hem de partir d'un nom, de manera que la sintaxi comença pel nom (*Anna, persona, color*) i les seues propietats morfològiques (o flexives: *morfologia, flexió* i *accidents gramaticals* indiquen el mateix concepte).

MORFOLOGIA DEL NOM: EL NOMBRE. QUANTIFICACIÓ

Les propietats morfològiques del nom són dos: el nombre i el gènere. Mirem què és el nombre. És fàcil deduir que tenim noms *comptables* i noms *no comptables*. Quan són comptables, les referències es poden trobar juntes i les podem comptar: *una taula, dos taules, tres taules...* En canvi, la referència dels noms no comptables no té límits: si damunt d'una taula hi ha *un grapat de farina* i n'afegim un altre grapat, no tenim **dos farines*, sinó *més farina*.

L'explicació anterior permet deduir que el concepte morfològic *nombre* està vinculat a la quantitat de noms comptables. Quan només hi ha una referència, el nom està en *singular* (*una taula, aquella taula*); en canvi, si hi ha més d'una referència, el nom està en *plural* (*dos taules, tres taules, moltes taules*).

MORFOLOGIA DEL NOM: EL GÈNERE

L'anomenat *gènere del nom* és un concepte molt difús. ¿Què expressa l'afirmació que *carrer* és un nom «masculí» mentre que *finestra* seria «femení»? La resposta és que no expressa res. Això permet entendre que la paraula corresponent de *carrer* en castellà (*calle*) o en italià (*strada*) siga femenina (contràriament a la paraula valenciana). El gènere gramatical no indica cap noció en els noms que representen objectes, ni tampoc conceptes (*nucli* i *perifèria*), plantes (*albercoquer* i *figuera*) i, en general, animals (*dragó* i *sargantana*; *teuladí* i *cadenera*).

El gènere gramatical només expressa un concepte en una part dels noms que parlen de les persones: el nom femení *cosina* indica que parlem d'una dona; complementàriament, *cosí* comporta que parlem

d'un home. Una part dels noms humans tenen dos formes, una (acabada en general en *a*) expressa que parlem d'una dona; l'altra (acabada en general en consonant, sovint llevant la *a* del femení: *doctora* / *doctor*) comporta que parlem d'un home; quan llevant la *a* queda un final que no tenim en valencià, afegim una *e* (*mestra* / **mestr* / *mestre*). És un mecanisme que també l'apliquem a uns pocs noms que indiquen animals mamífers (*gata* / *gat*).

Al costat de centenars de parelles com *infermera* / *infermer*, també tenim molts noms que no varien. Així, *fiscal* o *cantant* tant l'apliquem a dones com a hòmens. La causa del fet que en la immensa majoria de noms el gènere gramatical no expressa res, la trobem en la llengua de què provenen les llengües romàniques: el gènere seria, en general, una resta que ha quedat de les declinacions llatines (per exemple, el nom «femení» *taula* prové del llatí *tabula*, de la primera declinació, en què totes les paraules acaben en *a*).

ADJECTIUS QUALIFICATIUS. LA CONCORDANÇA

Els adjectius qualificatius aprofiten per a descriure al receptor com és l'entitat o objecte de què l'emissor li vol parlar (*una taula redona*). Solen concordar en nombre amb el nom amb què estan vinculats. En l'exemple, com que *taula* va en singular, l'adjectiu qualificatiu també va en singular (*taula redona*); en canvi, si el nom anara en plural també aniria en plural el qualificatiu (*taules redones*).

Es podria pensar que els adjectius qualificatius també concorden en gènere (com passa en *taul-a redon-a*). Però la veritat és que, al costat de centenars d'adjectius qualificatius que concorden en gènere (*màquina ràpida* / *procés ràpid*), en tenim una gran quantitat en què no hi ha cap variació: és igual *camp fèrtil* (nom masculí) que *terra fèrtil* (nom femení); o *pantalons resistents* (nom masculí) i *camises resistents* (nom femení).

La categoria que propaga la concordança és la fonamental (el nom), i la rep la categoria que es subordina directament (l'adjectiu). La concordança és un efecte de les relacions sintàctiques: com a conseqüència de la subordinació de l'adjectiu qualificatiu a un nom, pren una terminació que expressa característiques que ja indica el seu nucli. En *taul-es redon-es*, la terminació de *redon-es* torna a proporcionar una informació que ja expressa la terminació del seu nucli nominal (que és femení i està en plural).

PARTICULARITATS DE LA FLEXIÓ NOMINAL

Fem el plural afegint una *s* al singular (*{paret / parets}*, *{ull / ulls}*). Ara bé, tenim tres particularitats bàsiques: el canvi de *a* a *e* en el plural (*{taula / taules}*); la pèrdua de la consonant *n* en final de paraula després de vocal tònica (*german* > *germà*) i la conservació en la resta de la família lèxica (*germana*, *germans*, *germanet*, etc.); finalment, hi ha la vocal de suport, que en valencià és la *o* (*aragonesos*, *despatxos*).

- Plural dels noms i dels adjectius en *-a*: canvi a una *e* (*{dona / dones}*, *{un poeta / uns poetes}*). La terminació *-as* es sent com a estranya a la llengua, de manera que el canvi de *-as* per *-es* també s'aplica als noms que en la seua llengua original s'acaben en *-as* (*Judes*, *Enees*, *atles*, *pàncrees*...).
- Final dels noms i dels adjectius qualificatius: hi ha pèrdua de la *n* en el masculí singular (*{german > germà}*, *{redon > redó}*). Noms i adjectius qualificatius aguts amb la terminació «vocal + *n* + *s*» en el plural: cap a 4.000 paraules. Trobem excepcions a la regla general, però molt poques en les paraules patrimonials: *món*, *son*, *Ramon*. En les paraules recents o neologismes, el conjunt no és nombrós: les paraules *pagaré*, *papà*, *xampú* fan el plural sense afegir la consonant nasal (*pagarés*, *papàs*, *xampús*).

ESTRUCTURES LINGÜÍSTIQUES

El fenomen és flexiu i alhora fonètic. És flexiu perquè la forma bàsica del nom (o radical, *german-*) no està en el masculí singular, sinó en la mateixa forma que el nom té en el masculí plural (*german-s*), en qualsevol aspectiu (*german-et*), en el femení (*german-a*) i en les paraules derivades (*german-or*) i de la família lèxica en general (*germànic*). La característica que comentem també és fonètica, ja que en el plural apareix una síl·laba clarament consonàntica en final de paraula (*ger-mans*). És un model que no trobem en cap altra llengua romànica, de manera que estem davant d'una singularitat estructural significativa.

Tenim les mateixes característiques bàsiques en les paraules planes del grup d'*hòmens* i *jòvens*. La diferència és quantitativa amb el grup anterior (només una dotzena de paraules). Els parlants diferencien els dos grups per la família lèxica: si és *torr-eta*, serà *torres*; si és *joven-et*, serà *jòvens*.

- Vocal de suport: no és, en els noms i en els adjectius, una *e* (castellà: *pec-es*; anglès: *fish-es*), sinó una *o* ({*peix* / *peixos*}, {*un arròs* / *dos arrossos*}, {*fangós* / *fangosos*}). En valencià, com en anglès, açò ocorre quan davant hi ha una consonant de les dites *sibilants* (que *xiulen*): *arross-os*, *fluix-os*, *desitj-os*; (en anglès, *boss-es*, *flash-es*, *dutch-es*).

El criteri que guia l'actuació de la llengua històrica per a formar el plural és la naturalesa del darrer fonema: si és una consonant líquida, nasal o oclusiva, afegim la consonant *s*, independentment que després de la vocal hi haja una consonant.

- Plural en paraules acabades en una consonant oclusiva: {*un llop* / *dos llops*}, {*un dit* / *dos dits*}, {*un ric* / *dos rics*}, {*un pam* / *dos pams*}.
- Plural en paraules acabades en dos consonants, la segona oclusiva: {*un solc* / *dos solcs*}, {*una serp* / *dos serps*}, {*un arc* / *dos arcs*}, {*un hort* / *dos horts*}, {*un impost* / *dos impostos*}, {*un refresc* / *dos refrescs*}, {*un forn* / *dos forns*}.

Com que *refresc* s'acaba en consonant oclusiva, la llengua històrica actua com en *fesols secs*: {*secs* / *refrescs*}. Semblantment, *pressupost* s'acaba com *dot*, de manera que seguim el mateix camí: {*els dots d'una persona* / *els impostos d'un govern*}. Els parlars catalans han perdut característiques consonàntiques i actuen com el castellà: *dos impuestos*, *dos refrescos*.

Regles generals de formació del femení

MASCULÍ ACABAT EN	VARIACIÓ	EXEMPLES
consonant	-a	<i>gat/gata, llop/lloba, amic/amiga</i>
vocal àtona	-a	<i>sogre/sogra, monjo/monja, individu/individua</i>
vocal tònica	-na	<i>capità/capitana, cosí/cosina, lleó/lleona</i>
consonant (minoria)	-ina	<i>gall/gallina, tsar/tsarina</i>
diftongs <i>au, iu</i>	-ava, -iva	<i>esclau/esclava, captiu/captiva</i>
diftong <i>eu</i>	-ea, -eua (o -eva)	<i>ateu/atea, arameu/aramea, hereu/hereua (o hereva), jueu/jueua (o jueva)</i>
vocal àtona (minoria)	-essa	<i>tigre/tigressa (dona de caràcter provocador), comte/comtessa, metge/metgessa (o la metge)</i>
consonant (minoria)	-essa	<i>abat/abadessa, duc/duquessa, sacerdot/sacerdotessa</i>
-és	-esa	<i>burgés/burgesa, marqués/marquesa</i>
-tor	-triu	<i>actor/actriu, institutor/institutriu</i>
-dor (minoria)	-driu	<i>emperador/emperadriu, ambaixador/ambaixadriu (ambaixadora)</i>
-iste	-ista	<i>artista/artista, taxista/taxista (o invariables: artista, taxista)</i>
-òleg	-òloga	<i>biòleg/biòloga, psicòleg/psicòloga</i>
animals		<i>un elefant femella, una llebre mascle, un tigre femella</i>

- Tenim casos de masculins formats a partir del femení amb la terminació *-ot*: *abella/abellot, bruixa/bruixot, rabosa/rabosot, nina/ninot...*

Divergències de gènere entre el valencià i el castellà

- Noms d'ús freqüent que, per ús o per norma, són **masculins en valencià** i femenins en castellà: *els afores* ('*las afueras*'), *els antípodes* ('*las antípodas*'), *un avantatge* ('*una ventaja*'), *el cap* ('*la cabeza*'), *un compte* ('*una cuenta*'), *un costum* ('*una costumbre*'), *un deute* ('*una deuda*'), *un dubte* ('*una duda*'), *el front* ('*la frente*'), *els llegums* ('*las legumbres*'), *el nas* ('*la nariz*'), *el riure* ('*la risa*'), *un senyal* ('*una señal*'), etc.
- Noms d'ús freqüent que, per ús o per norma, són **femenins en valencià** i masculins en castellà: *les alicates* ('*los alicates*'), *una anàlisi* ('*un análisis*'), *una andana* ('*un andén*'), *una dent* ('*un diente*'), *una desfílada* ('*un desfile*'), *una destrossa* ('*un destrozo*'), *una disfressa* ('*un disfraz*'), *una dita* ('*un dicho*'), *una esplendor* ('*un esplendor*'), *una estrena* ('*un estreno*'), *una figa* ('*un higo*'), *una fita* ('*un hito*'), *la gènesi* ('*el génesis*'), *una icona* ('*un icono*'), *les postres* ('*el postre*'), *la serradura* ('*el serrín*'), *una síndrome* ('*un síndrome*'), *una teulada* ('*un tejado*'), *una tomata/tomaca* ('*un tomate*'), *la tonyina* ('*el atún*'), etc.

Relacions entre gènere i significat

- **Variació formal i mateix significat**: *la teulada / el teulat, una pomera / un pomer...*
- **Variació formal i significat diferent** (o matisat): *un cistell* (cistella gran) / *una cistella*, *un cove* (recipient) / *una cova* (cavitat subterrània), *un cuc* (invertebrat no artròpode) / *una cuca* (artròpode), *un full* (de paper) / *una fulla* (d'un arbre), *un ganivet* (instrument) / *una ganiveta* (ganivet gran de fulla ampla, peça metàl·lica), *un regle* (instrument) / *una regla* (norma), etc.
- **Mateixa forma** (homògrafs) i **significat diferent**: *un canal* (via d'aigua) / *una canal* (conduïte), *un clau* (per a clavar) / *una clau* (per a obrir), *el fi* (objectiu) / *la fi* (acabament), *un orde* (disposició regular, congregació) / *una orde* (manament), *un paleta* (obrer) / *una paleta* (instrument), *el pols* (batec) / *la pols* (massa de partícules), *un post* (ubicació militar, entrada d'internet) / *una post* (peça de fusta), *el son* (acció de dormir) / *la son* (ganes de dormir), *el terra* (paviment) / *la terra* (matèria, territori), *un vall* (excavació) / *una vall* (depressió geogràfica), etc.

Regles generals de formació del plural

SINGULAR ACABAT EN	VARIACIÓ	EXEMPLES
consonant o <i>e/i/o/u</i> àtones	-s	<i>canvis, cors, índexs, llibres, ponts, reis...</i>
<i>a</i> àtona	-es	<i>astronautes, pluges, poetes, veïnes...</i>
vocal tònica (la majoria)	-ns (radical amb <i>n</i>)	<i>capitans (capitana), frens (frenar), cosins, lleons...</i>
-s, -ç, -ix, -tx	-os	<i>accessos, braços, despatxos, mesos, peixos, trossos...</i>
-ig	-os (o -s)	<i>desitjos (o desigs), marejos (o mareigs), rajos (o raigs)</i>
-sc, -st, -xt	-s (o -os)	<i>boscs (o boscos), texts (o textos), pressuposts (o pressupostos)</i>
vocal tònica (la minoria)	-s (radical sense <i>n</i>)	<i>sofàs, cafés, patés, tabús...</i>
vocal àtona (la minoria)	-ns (o -s)	<i>hòmens (o homes), jóvens (o joves), màrgens (o marges)...</i>
-s (la minoria)	-ø	<i>els atles, els fons, les pols, els temps...</i>

ESTRUCTURES LINGÜÍSTIQUES

Casos particulars

CLASSE DE NOM	VARIACIÓ	EXEMPLES
de lletra, de nota musical...	-s	<i>les es, les des, els fas, els las, els síes, els perquès...</i>
dia de la setmana acabat en -s	-ø	<i>els dilluns (pop. dillunsos), els dimecres...</i>
dia de la setmana no acabat en -s	-s	<i>els dissabtes, els diumenges</i>
nom compost (una paraula)	-s (-a > -es)	<i>bocamànegues, curtmétratges, maldecaps (preocupacions)...</i>
nom modificat per un nom	-sen el nucli nominal	<i>cafés teatre, mals de cap (dolors), vagons restaurant...</i>

El plural dels llinatges

- En les **dinasties**, en uns casos sol fer-se tant el **plural flectiu** (*els Àustries, els Borbons, els Trastàmars*) com l'**invariable** (*els Àustria, els Borbó, els Trastàmara*); en uns altres, predomina l'ús **invariable** (*els Borja, els Tudor*).
- Per a referir-nos a **qualsevol altra família**, en general **no variem** el llinatge: *els Cerdà, els Ferrer, els Querol*, etc.

Divergències de nombre entre el valencià i el castellà

- Noms **simples** d'ús freqüent que, per ús o per norma, són **singulars en valencià** i plurals en castellà: *la fruita (la fruita seca / 'los frutos secos'), la gelosia ('los celos'), el guardabosc ('el guardabosques'), el Nadal (les festes de Nadal / 'las Navidades'), la rodalia ('las cercanías'), vista (una habitació amb vista / 'una habitación con vistas')...* També **expressions** com ara *a tota hora ('a todas horas'), d'amagat ('a escondidas'), d'esquena ('de espaldas'), donar carabassa ('dar calabazas'), en dejú ('en ayunas')*, etc.
- Noms **composts** d'ús freqüent a on, per ús o per norma, el segon constituent **no té -s de plural en valencià** i sí en castellà: *el gratacel ('el rascacielos'), la llevaneu ('el quitanieves'), el parabrisa ('el parabrisas'), el tallafoc ('el cortafuegos'), el parafang ('el guardabarros')*, etc.
- Noms d'ús freqüent que, per ús o per norma, són **plurals en valencià** i singulars en castellà: *els cabells ('el cabello'), els diners ('el dinero'), les postres ('el postre'), els sostenidors ('el sujetador')...* També **expressions** com ara *anar camps a través ('ir campo a través'), perdre els sentits ('perder el sentido')*, etc.

LA CONCORDANÇA DELS ADJECTIUS

Com a conseqüència del fet que l'adjectiu pot concordar amb el nom, resulta que la flexió de l'adjectiu és igual que la del nom. Així, les formes del nom *lleó / lleona / lleons / lleones* són idèntiques a les de *redó / redona / redons / redones*; o el plural de *edifici baix (edificis baixos)* és com el plural de *peix (peixos)*. Tenint en compte això, estudiar la flexió de l'adjectiu es limita a dir quan concorda i quan no.

La majoria dels adjectius qualificatius concorden en nombre amb el nucli nominal: *formatge natural / formatges naturals*. En canvi, una part significativa no presenten variació de gènere: els que s'acaben en *-a (agrícola, hipòcrita, indígena...)*, la majoria dels que s'acaben en *-e (amable, jove, lliure, salvatge, simple, enorme...)*, els que s'acaben en *-aç, -iç i -oç (capaç, audaç, feliç, atroç, feroç, precoç)*, la major part dels acabats en *-al, -el i -il (igual, natural, principal, real, filial, triomfal, actual, fidel, rebel, humil, subtil, civil, útil, dúctil)*, la majoria dels acabats en *-ant i -ent (abundant, constant, elegant, ignorant,*

absent, fervent, freqüent, coherent, etc.), i un bon grup d'adjectius solts (*gran, suau, breu, lleu, greu, afí, sublim, màrtir, àrab, partícip, etc.*).

En contrast amb els qualificatius, els adjectius numerals no concorden com a regla general (són invariables). Mirem les causes. En primer lloc, de *dos* en avant ja expressen el plural; per tant, si ja indiquen el nombre no poden concordar en nombre. En segon lloc, si un adjectiu no concorda en nombre (*Els conceptes clau de la sintaxi són categoria i funció*), no concorda tampoc en gènere (*Les nocions clau de la sintaxi són...*). El resultat és que *tres hòmens* és igual que *tres dones*; i qui diu *tres* diu els altres numerals que comuniquen pluralitat. En el marc descrit, és comprensible que la forma *dues* haja desaparegut del valencià, del català occidental i de l'eivissenc (com en italià, en francès i en castellà). Són normatives les dos formes (*dos* invariable i *dos / dues*).

Els pocs adjectius numerals que concorden en gènere és perquè també concorden en nombre: *cent camions = cent furgonetes*, però *dos-cents camions* contra *dos-centes furgonetes*; i si és *un cotxe / uns cotxes*, també serà *una furgoneta, unes furgonetes*.

Solem pensar que en els adjectius quantitius indefinits predomina la concordança, però no és la realitat.

- No en concorden dotze (*prou, massa, qualsevol, més, menys, manco, cap, gens, mitjan, ben, força, gaire*). Exemples: *De melons, ja en tinc prou = De farina, ja en tinc prou / De taronges, n'han portat massa = De formatge, n'han portat massa / a mitjan matí = a mitjan vesprada*.
- En concorden: *set, sis* dels quals en nombre i en gènere (*molt, poc, tant, algun, ningun, toth*) i *u* en nombre (*bastant*).

Divergències formals per concordança de l'adjectiu entre el valencià i el castellà

- Adjectius que presenten **variació de gènere en valencià** i no en castellà: *comú/comuna* (pl. *comuns/comunes*), *fort/forta* (pl. *forts/fortes*), *gris/grisa* (pl. *grisos/grises*), *pobre/pobra* (pl. *pobres*), *verd/verda* (pl. *verds/verdes*), etc.
- Els adjectius **acabats en ç** no presenten **variació de gènere** en el singular (*audaç, feliç, feroç...*); però, a diferència del que ocorre en castellà, en valencià varien en el **plural**: *audaços/audaces, feliços/felices, feroços/feroces*, etc.

Adjectius referits a més d'un nom

- Si un adjectiu modifica alhora **diversos noms en singular i del mateix gènere**, l'adjectiu sol usar-se en el mateix gènere i en plural: *el llapis i el bolígraf nous, la llengua i la cultura valencianes*.
- Si un adjectiu modifica alhora **diversos noms de gèneres diferents**, l'adjectiu sol usar-se en masculí plural. Sona més bé que el nom masculí es pospose al nom femení: *una llibreta i un llibre barats, dos gates i un gos pacífics*.

Graus de l'adjectiu

GRAU POSITIU	GRAU COMPARATIU: D'INFERIORITAT	GRAU COMPARATIU: D'IGUALTAT	GRAU COMPARATIU: DE SUPERIORITAT	GRAU SUPERLATIU: RELATIU	GRAU SUPERLATIU: ABSOLUT
(ser) <i>alt</i>	<i>no (ser) tan alt com X</i> <i>(ser) menys alt que X</i> <i>(no ser) més alt que X</i>	(ser) <i>tan alt com X</i>	(ser) <i>més alt que X</i>	(ser) <i>el més alt (de X)</i> <i>(ser) el menys alt (de X)</i>	(ser) <i>molt alt</i> <i>(ser) altíssim</i>

ESTRUCTURES LINGÜÍSTIQUES

- El grau superlatiu també pot expressar-se a través de prefixos com ara *re-* i *arxi-*: *bo* > *rebò*, *fi* > *refí*; *conegut* > *arxiconegut*, *milionari* > *arximilionari*.
- Es conserven unes quantes formes preses directament del llatí, com ara:
 - de *gran*: *major* (més gran), *menor* (menys gran), *màxim* (el més gran, molt gran), *mínim* (el menys gran, gens gran). Parlant, només diem *més gran que* i *més xicotet que*.
 - de *bo*: *millor* (més bo), *pitjor* (menys bo), *òptim* (el més bo, bònissim), *pèssim* (gens bo).
- També són llatínismes les formes de superlatiu absolut com ara *celebèrrim* (molt cèlebre), *libèrrim* (molt lliure), *misèrrim* (molt miserable) o *paupèrrim* (molt pobre).

1. Canvieu sempre que es puga el gènere dels noms i dels adjectius de les oracions següents

- a) La mestra era una poetessa important.

- b) No tinc cap germà o cosí fètil.

- c) Ella és l'hereua d'aquell sociòleg francès.

- d) La bruixa pecadriu era molt provocativa.

- e) El juriste parlava amb la jutge.

2. Tradueu del castellà al valencià les oracions següents parant atenció al gènere dels noms i dels adjectius:

- a) La cuenta de las ventajas provoca ciertas dudas.

- b) Haré un análisis exhaustivo de tu sonrisa.

- c) Tengo la costumbre de mandar muchos emoticonos.

- d) Hay poco polvo en el canal del tejado.

- e) Las deudas por el estreno de la obra son la señal de su fin.

3. Canvieu sempre que es puga el nombre dels noms i dels adjectius de les oracions següents:

- a) El forn intern té una forma divertida.

b) Aquells Borbons eren uns hòmens ben jóvens.

c) Tinc un mal de cap ben intens.

d) L'astronauta anglés tenia uns atles redons.

e) Menjarem un ou fresc, un arròs i un peix.

f) Era un temps preciós, encara que amb algun però.

4. Traduíu del castellà al valencià les oracions següents parant atenció al nombre dels noms i dels adjectius:

a) Le dan mucho dinero a escondidas.

b) Comía frutos secos en ayunas.

c) Vive en un rascacielos con muy buenas vistas.

d) Le daba calabazas a todas horas.

e) Llegaré al postre aunque pierda el sentido.

f) Ella estaba de espaldas, pero yo reconocía su cabello.

5. Traduíu del castellà al valencià les oracions següents parant atenció a la concordança dels adjectius:

a) Es una mujer pobre pero fuerte y feliz.

b) Ya tenemos suficientes problemas.

c) Son unos chicos muy capaces.

d) Tienen demasiadas plantas comunes.

e) Llevaba una camisa verde y pantalones grises.

ELS ELEMENTS CONSTITUTIUS DE LA LLENGUA: PARAULES PATRIMONIALS I CULTISMES

El valencià forma part del grup de llengües romàniques, és a dir, les que provenen del llatí. En l'evolució des del llatí vulgar o popular (diferent del llatí clàssic o literari) a l'actualitat, en la llengua s'han produït nombrosos canvis. Així, anomenem paraules **patrimonials**, hereditàries o populars a aquelles paraules que s'han transformat al llarg dels segles des del llatí vulgar. Per exemple, *pare* prové del nom llatí PATRE; *lloc*, de LOCUS; *nit*, de NOCTE, etc.

Contràriament, en trobem unes altres que en un moment determinat de la història hem pres directament del llatí clàssic, o del grec, per a designar un nou concepte i que, òbviament, no han patit tantes modificacions: els **cultismes**. Així, tenim: *regne* del nom llatí REGNUM; *radí*, de RADIUS, o *voluntat*, de VOLUNTATE. Els cultismes responen, sobretot, a la progressiva necessitat de créixer en llengua romanç, procés que desbancava el llatí en escrits de diversos àmbits.

Entremig dels dos estadis trobem els **semicultismes**: paraules en què s'ha interromput l'evolució fonètica: *cércol* o *cèrcol*, de CIRCULUS (cultisme: *circular*; popular: *cercle*).

ÈTIM LLATÍ	NOM PATRIMONIAL	SEMICULTISME	CULTISME
ARTICULU	artell	article	articular
AXILLA	aixella, aixelleró	—	axil·la, axil·lar
CANONICU	canonge	—	canònic
COPULA	colla	cobla	còpula
MIRACULU	mirall	miracle	miraculós
PUPILLA	pobila	pubilla	pupil·la
REGULA	rell	regla	regular

La majoria de vegades, d'un mateix ètim llatí trobem una paraula d'evolució popular i un cultisme: el **doblet**. El nom patrimonial té un referent més general i s'allunya de la forma llatina, mentre que el cultisme, amb un ús més específic, s'aproxima a la paraula original llatina. Com ja sabem, canvia l'ortografia de les paraules entre parèntesis.

1. Completeu les oracions amb el derivat popular o amb el cultisme de les paraules entre parèntesis.

- És molt _____ (*provar*) que demà ploga a tota la comarca dels Ports.
- La majoria de la població es va _____ (*sorgir*) contra el Govern establert.
- La lectura _____ (*llav*) ha facilitat la integració de moltes persones discapacitades.
- Tots els diaris, en grans _____ (*títol*), s'han fet ressò de la _____ (*fondre*) de les nostres empreses.
- Tant se val que vulga _____ (*dolç*) els resultats de l'enquesta: no podrà inhibir-se de les conseqüències.

- f) Per a fer els tràmits _____ (*cònsol*) cal anar al _____ (*cònsol*) d'Alacant.
- g) L'alta activitat _____ (*volcà*) de Lanzarote ha suposat que siga un dels llocs del planeta més visitat pels _____ (*estudiosos dels volcans*).
- h) La suma de línies corbes donava un aspecte _____ (*corba*) a l'escultura de l'artista.
- i) La _____ (*jove*) de hui en dia no s'adona que l'aspecte _____ (*jove*) és efímer.

ALTRES ELEMENTS CONFORMADORS DE LA LLENGUA

Sense arribar a tindre la importància de les aportacions del llatí, en la formació del lèxic del valencià-català han influït altres idiomes al llarg de la història:

El substrat preromà

Entenem com a substrat el conjunt d'elements de llengües anteriors que han arribat als nostres dies. En el nostre cas, la pervivència prové de les llengües preromanes que existien abans de la romanització, les quals influïren en el llatí i s'han conservat en el nostre lèxic:

- Substrat indoeuropeu o cèltic: *artiga, avenc, balma, banya, barraca, blat, bruc, cabanya, camí, camisa, carro, cleda, clot, maduixa, rusc, tancar, trencar*, etc.
- Substrat no indoeuropeu (ibèric, èuscar o desconegut): *angula, aquelarre, bacallà, barranc, branca, bassa, boina, carabassa, carrasca, clenxa, esquerre, estalviar, galleta, isard, lleganya, llistó, marrà, monyó, pelotari, pissarra, sargantana, sarna, socarrar, xacolí*, etc.
- Substrat hel·lènic: *absenta, aire, ametla, ampolla, àncora, atleta, baptisme, basílica, batejar, Bíblia (o bíblia), bodega, botiga, calaix, calamar, cànter, cim, codonyat, colp, escena, escorpí, església, espàtula, esportí (cofi), espluga, estamer, estopa, evangeli, fantasia, filosofia, galera, guix, marbre, palangre, pergami, polp, porpra (també púr-pura), prestatge, rave, sirgar, xarxa*, etc.
- Substrat de l'hebreu: *al·leluia, amén (o amen), càbala (i càbales), call (jueria), dissabte, fariseu, jubileu, levita (diaca), mannà, messies, messiànic, Pasqua, rabí, serafí*, etc.

El superestrat

El **superestrat** està conformat per les paraules de les llengües que, després de la romanització, s'han introduït en el territori lingüístic d'un altre idioma sense arribar a substituir-lo. En el nostre cas, el superestrat àrab, al costat del germànic, és el més abundant.

Arabismes: *aixeta, alambí, albarà, albercoc, albergina/albergínia, alcàsser, alcassaba, alcova, alcohol, alacrà (o aliacrà), àlgebra, algoritme, alfàbega, alfac, alfarrassar, alferes, alforja, almadrava, almàssera, almesc (i mesc), almirall, almodí, almogàver, almud, aljub, alfals, algeps, alqueria, arnadí, arracada, arrop, arrova, arròs, assot, atzavara, bacora, barnús, cafís, càmfora, carabassa, carxofa, catifa, clòtxina, cotó, corfa, dacsca, drassana, duana, escabetx, espinac, faneca, flassada, fardatxo, gaiato, galzeran, gandul, garbell, garbí, garrofa, gatzara, gel·laba, genet, gerra, gipó, haixix, jupa, llebeig, llima, magatzem, matalaf (matalap o matalàs), merlet, midó, mona (primat i coca), monsó, muetzi, quintar,*

quitrà, racó, rajola, ratxa, raval, ronda, safà, safanòria, safareig, safata, safrà, sanefa, saró, sénia, séquia, setrill, síndria, sitja, sofà, sucre, tabal, talaia, talc, tarifa, taronja, tassa, tramús, xaloc, xarop, xicon, zero, etc.

Germanismes (visigots): *adob, alberg, amanir, anca, arenga, arma, arnés, arpa, banc, banda, bandera, baró, bastida, blanc, blat, blau, boig, bord, brandar, brodar, braó, brotar, bugada, burg* (ciutat emmurallada), *bru, còfia, conrear, elm, escuma, esmalt, esparver, esperó, espia, esquena, estaca, estoc, estona, estrep, falda, fang, feu* (territori feudal cedit a un vassall), *franc, fresc, gaire, galopar, gana, ganivet, garba, gris, gratar, guaita* (sentinella), *guant, guanyar, guàrdia, guardó, guarir, guerra, guerxo, herald, lleig, llesca, llepar, marca* (circumscripció territorial, territori del marquès), *mariscal, melsa, òliba* (o *òbila*), *orgull, parra, randa, ric, roba, robar, rostir, sabó, sala, taca, tapa, teixó, tovalla, treva*; el derivatiu *-enca*: *borrianenc, cistercenc, negrenc, rogenca, etc.*

L'adstrat

Anomenem **adstrat** a la influència parcial que una llengua (o llengües) exerceix sobre una altra llengua veïna en un territori determinat i per un període de temps limitat. Històricament aquesta influència ha sigut causada per veïnatge o convivència, però al llarg del segle XX el desenvolupament dels mitjans de comunicació ha facilitat que aquesta influència augmente. En la nostra societat, a causa de la globalització mundial, les tecnologies de la comunicació han afavorit el transvasament lingüístic. Ací ens ajustem al sentit estricte del terme i deixem per a l'apartat de precisió lèxica els manlleus més recents.

Del **castellà**: *alabar, asteca, amo, avorrir-se, banyador, boda, bodega, bombo, borratxo, broma, burro, buscar, cabdill, caldo, curandero, enfadar, entregar, entresòl, enyorar, esmorzar, faldilla, patilla, gamberro, guapo, hisenda, llàstima, matxo, melindro* (i *melindrós*), *misto, mosso, motxilla, muleta* (crossa i barqueta), *pandero, patilla, pis, postor, preguntar, quedar, sarsuela, senzill, taquilla, tarda* (vesprada i tardança), *torero, xato, xavo, zacateca, etc.*

De llengües **ameríndies** a través del castellà: *alpaca, butaca, cacau, cacauet, cacic, caiac, caiman, caníbal, canoa, caoba, cocaïna, colibrí, còndor, gautxo, guaiaba, guaiac, guano, hamaca, hule, huracà, jaguar, lloro, mambo, mandioca, maqueta, mico, mocassí, pampa, patata, petaca, petúnia, piragua, puma, quina, tabac, tapioca, tapir, tauró, tomaca, xicra, xocolate* (o *xocolata*), etc.

De l'**aragonés**: *ababol* (rosella), *almorzar* o *esmorzar*, *bresquilla, corder, esguellar, esvarar, xic, foia, gemegar, iaio, llanda, lloma, mortixol, pernil, pallola, rabosa, romer, xop, etc.*

De l'**alemany**: *bigot, bismut, blindar, brindis, "edelweiss", "jiddisch", kàiser, "kitsch", "leitmotiv", "lied", potassa, quars, trincar, vals, xucrut, zinc, etc.*

Del **francés**: *"amateur", arnés, baioneta, baluard, batxiller, beixamel, biberó, bijuteria, bitla, bitllet, "boutique", botí, bufet, buró, cabaret, "caniche", carnet, casset* (atifell de cuina i estoig de cinta magnètica), *claraboia, clixé, comité, consomé, covard, croqueta, cursa, debut, dossier, duc, dutxa, entrecot, estendard, fitxa, forjar, frac, galop, garatge, hotel, jardí, joia, llinatge, maleta, moda, marró, menú, missatge, necesser, orfebre, parterre, patge, pavelló, peatge, peroné, plataforma, plató, quiosc, reportatge, secreter, silueta, sojornar, somier, timbre, tirabuixó, xalet, xamfrà, xampany, xantatge, xemeneia, xòfer* (o *xofer*), etc.

De l'**italià**: *alerta*, “*allegretto*”, “*allegro*”, *aquarel·la*, *ària*, *arlequí*, *artesa*, *bandit*, *brúixola*, *batuta*, *borrasca*, *camerino*, *cantata*, *caprici*, *carícia*, *carnaval*, *cartó* o *cartró*, *casino*, *cicerone*, *diva*, *emboscada*, *escopeta*, *espagueti*, *estuc*, *esvelt*, *ferroviari*, *fragata*, *guerxo*, *gueto*, *grotesc*, *guepard*, *macarró*, *medalla*, *miniatura*, *minuet*, *novel·la*, *pallasso*, *pantà*, *particel·la*, *partitura*, *perruca*, *piano*, *pistó*, “*pizza*”, “*pizzicato*”, *saldo*, *sentinella*, *sobrasada*, *sonet*, *soprano*, *tramuntana*, *trémolo* (o *trèmolo*), *tómbola*, *violí*, *xarlatà*, etc.

De l'**occità**: *aimia*, *amainar*, *ambaixada*, *balada*, *ballar*, *batle* (o *batlle*), *bell*, *beutat*, *bosc*, *bressol*, *canonge*, *capatàs*, *capellà*, *captaire*, *colombaire*, *coratge*, *cordell*, *daurar*, *drapaire*, *aïna/eina*, *empaïtar*, *espasa*, *faisà*, *faiçó* (o *faisó*), *faristol*, *foraster*, *flauta*, *frare*, *heretge*, *homenatge*, *guixaire*, *maduixa*, *missatge*, *refrany*, *rima*, *rossinyol*, *tartana*, *tatxa*, *viola*, *xarraire* (o *xerraire*), etc.

Del **gallec-portugués**: *bambú*, *bus* (escabussador), *cantiga*, *curaçao*, *caramel*, *catre*, *carambola*, *fado*, *ostra*, *ria*, *ribeiro*, *sarau*, *virar*, etc.

De l'**anglès**: *bar*, *bàsquet*, *beisbol*, *bistec*, *boicot*, *bungalou*, *càmera*, *càmping*, *clip*, *club*, *còctel*, *córner*, *cúter*, *dandi*, *derbi*, *escàner*, *escúter*, *eslògan*, *esmòquing*, *esnob*, *espot*, *esport*, *esprai*, *esprint*, *estàndard*, *estop*, *estrés*, *ferri*, *film*, *futbol*, *gag*, *gàngster*, *gol*, *golf*, *handbol*, *handicap*, *hoquei*, *iceberg*, *entreviu*, *iot*, *jazz*, *jersei*, *joquei*, *jòquer*, *líder*, *lísing*, *locaut*, *mànager*, *màster*, *míting*, *òfset*, *pantis*, *pàrquing*, *plòter*, *poni*, *pòster*, “*pub*”, *púding*, *puzle* (trencacaps), *radar*, *ràfting*, *ral·li*, *rànquing*, *rècord*, *rosbif*, *rugbi*, *sandvitx* o *sàndwitx*, *tàndem*, *tramvia*, *tenis* (o *tennis*), *test*, *tiquet*, *tràiler*, *trust*, *túnel*, *vagó*, *vàter*, *voleibol*, *waterpolo*, “*whisky*”, “*windsurf*”, *xampú*, *xarleston*, *xàrter*, *xip*, *xoc*, *xut*, “*zoom*”, etc.

D'altres llengües: **bengalí**: *jute*; **caló** (gitano): els col·loquialismes “*cangueli*” o “*canguelo*”, “*endinyar*”, “*halar*”, “*pispar*”, “*xaval*”; **japonés**: *biombo*, *bonsai*, *caqui*, *caolí*, “*geisha*”, *harakiri*, *ien*, *judo*, *kamikaze*, *karate*, *quimono*, *sake*, *samurai*, *tsunami*; **finés**: *sauna*; **iranoari**: *caravana*, *espinac*, *gessamí*; **islandés**: *guèiser*; **serbocroat**: *corbata*; **neerlandés**: *dic*, *maniquí*; **malai**: *quètxup*, *orangutan*; **hindi**: *jungla*, *pijama*; **nepalés**: *panda*; **escandinau**: *eslàlom*, *iceberg*, *quilla*; **noruec**: *esquí*, *fiord*; **persa**: *anyil*, *divan*, *duana*, *quiosc*; **polinesi**: *tabú*; **rus**: *bolxevic*, *estepa*, *perestroika*, *sòviet*, *taigà*, *vodka*; **sàncrit**: *nirvana*; **turc**: *tulipa*; **txec**: *robot*; **xinés**: *mandarina*, *te*.

2. Completeu les oracions amb les paraules que ja coneixeu del substrat, superestrat i adstrat:

- _____ : mamífer que pot arribar als dos metres d'alçària, peus articulats obliquament, cos cobert de pèl llarg i rogenc, pacífic i solitari, que viu en les selves de Borneo i Sumatra.
- _____ : clos o tancat fet amb estaves, canyes o barres, per a tancar el bestiar o l'aviram.
- _____ : depòsit cilíndric o prismàtic destinat a l'emmagatzematge i conservació de diversos productes.
- _____ : calcular a ull la quantitat o el valor (especialment dels fruits en verd d'un camp, abans de la collita).

- e) _____: arrossegar una embarcació des de terra per a fer-la avançar. Conté el nom de la corda que s'utilitza en aquesta operació.
- f) _____: espècie de sofà baix, generalment sense respatler i proveït de coixins solts, en què es pot gitar una persona.
- g) _____: estar-se en un lloc durant un cert temps.
- h) _____: forma que es dóna a un objecte. Acció de fer un objecte donant una certa forma a una matèria.
- i) _____: cabàs pla d'espart per a posar figues, panses, peix i coses similars. Recipient format per un disc d'espart, en el qual es posa la pasta d'oliva o la brisa del raïm per a premsar-la.
- j) _____: m. pl. demostracions afectades de delicadesa en les paraules i en les accions, especialment a l'hora de menjar.
- k) _____: òrgan del sistema circulatori dels vertebrats, de color roig fosc i forma ovoide, situat a l'esquerra de l'estómac, que produeix glòbuls rojos i destrueix els inservibles. També indica la lentitud i indolència en les accions.
- l) _____: adob orgànic o mineral que s'escampa en la terra conreable per a enriquir-la.

ARCAISMES I NEOLOGISMES

De la mateixa manera que incorporem noves paraules provinents d'altres llengües o de noves accepcions de mots ja existents, hi ha altres paraules que cauen en desús per haver estat substituïdes, o perquè fan referència a una realitat obsoleta en algun moment de l'evolució de la llengua: són els **arcaismes**. La llengua mostra així l'evolució de la societat i dels usos lingüístics. Exemples: *ab* (amb), *aital* (tal), *car* (ja que), *ço* (açò), *espau* (espai, pausa), *glavi* (espasa), *hom* (home i una o més persones sense especificar quines), *jatsia* (encara que), *pus* (més), *gaire* (no molt, no massa), *tostemps* (sempre), etc.

Encara que les paraules següents no estan considerades arcaismes, sí que tenen o bé un ús territorialment restringit o bé un ús molt limitat: *adesiara* (de tant en tant), *àdhuc* (fins i tot), *altri* (una altra persona; els altres), *ambdós* (els dos, tots dos), *ans* (abans i sinó que), *antany*, *baldament*, *calcigar* (xafar), *dar* (donar), *d'antuvi* (abans de qualsevol altra cosa), *ensems* (juntament, alhora), *envers* (cap a), *guisa* (manera), *gitar* (llançar), *haure* (haver), *host* (exèrcit), *irós* (irat), *las*, *lassa* (fatigat), *mant* (-a, -s, -es), *misser* (tractament i persona molt devota), *nat* (nascut), *nafrar* (ferir), *nogensmenys*, *onsevulla/onsevulga*, *o sia*, *perllongar* (prolongar), *puix que* (ja que), *qualque* (algun), *quelcom* (alguna cosa, un poc), *retre* (posar), *sadollar* (associar o saciar), *sageta* (fletxa), *sangós* (sangonós), *sengles*, *sens*, *sots* (sota), *tantost* (immediatament, de seguida que), *testa* (cap), *a tothora*, *ultra* (a més de, en addició a), etc.

3. Modernitzeu l'escrit següent canviant els arcaïsmes per les paraules actuals corresponents:

Jatsia no volia vindre a l'excursió a Penyagolosa, hom li deia que tostamps podia fer-se arrere car aquesta era gratuïta; ço és, no s'havia de pagar res! A més a més, no conec cap cim ab tants rierols i d'aital bellesa.

COL·LOQUIALISMES I VARIANTS SECUNDÀRIES

Els **col·loquialismes** són algunes paraules o expressions usades en el llenguatge privat, familiar o col·loquial que són substituïdes per altres opcions més recomanables en els àmbits públics, que són els propis de la llengua estàndard. Els col·loquialismes poden ser genuïns, normatius i acceptables en els usos col·loquials (*aixina* per *així*, *llògic* per *lògic...*) o no normatius per no ser genuïns (*entonces* per *llavors*, *hasta* per *fins*, *pues* per *doncs...*) o per ser evolucions encara incipients i no generals (*els dillunsos*, *que jo faja...*). En cas que no siguen genuïns, a través del model estàndard són susceptibles de ser substituïts en tots els àmbits d'ús a llarg termini.

Per una altra banda, les variants secundàries són aquelles variants fonètiques, morfològiques, sintàctiques o lèxiques que tenen un àmbit territorial d'ús menor que les més generals. Per exemple, *cuixot*, *panís* i *ell cante* serien variants secundàries al costat de les principals i generals *pernil*, *dacsa* i *ell canta*, que són les usades pel model estàndard valencià. Cal tindre en compte que el fet que unes variants siguen secundàries no implica que els seus usuaris no les puguen utilitzar en tots els àmbits d'ús (fins i tot en els públics) dins del seu espai territorial, ja que el model estàndard valencià té una certa flexibilitat amb el propòsit de l'adequació i la identificació socials.

1. Evitem usar el terme *vulgarisme* perquè és una etiqueta subjectiva i no científica que afavoreix el fet que els usuaris identifiquen la llengua col·loquial amb la *vulgaritat*, cosa que no té gens de sentit perquè, com veurem en la unitat 3, en el nostre cas la llengua estàndard està basada en la llengua viva, col·loquial i tradicional.
2. Evitem usar el terme *dialectalisme*, que és un concepte derivat de *dialecte* i relacionat amb la variació lingüística, perquè no és coherent aplicar-lo només a les variants secundàries pel fet que s'utilitzen en un espai territorial més reduït. Per una altra banda, també és un ús del terme que prové d'altres realitats lingüístiques com la castellana o la francesa, en les quals la varietat *central* es considera, preventivament, més distingida i adequada que les varietats anomenades *perifèriques*. Es tracta d'un ús impropï, connotat ideològicament, poc genuí i que convé que evitem.

ORTOGRAFIA: ÚS DE LES LLETRES MAJÚSCULES

Sabem que els noms fonamentals (els comuns) representen espècies d'objectes. En canvi, els noms propis indiquen una referència específica (una entitat que el receptor ha de conèixer; altrament, no entendria el nom propi). La manera de diferenciar els noms propis és posar la lletra inicial *en majúscula*. Com que tenim moltes classes de noms propis, convé desplegar el tema. A més, les majúscules també afecten una part dels noms comuns.

Com ja sabem, posem en majúscula la primera lletra de la paraula que encapçala un escrit. I també la primera lletra de la primera paraula que va després d'un punt i seguit, i després d'un punt i apart.

Funció demarcativa: majúscules per la posició en el text

S'escriu amb majúscula la lletra inicial:

- A principi del text, al començament de cada paràgraf i després del punt final d'una frase.
- A continuació dels dos punts, si el fragment que segueix és una citació que ja comença amb majúscula o si és una enumeració que es fa en línies a part.
- A continuació dels signes d'admiració, d'interrogació i dels punts suspensius.
- Després de les fórmules de salutació i de comiat de les cartes, encara que s'haja posat una coma.

Recorda que...

Respecte a l'ús de l'accent i la dièresi, en les majúscules s'apliquen les mateixes normes que en les minúscules. En les paraules compostes i en les que comencen amb un dígraf només s'escriu amb majúscula la primera lletra: *Vila-real, Curial e Güelfa*.

Funció distintiva: majúscules per la naturalesa de la paraula

MAJÚSCULES INICIALS	
REFERENTS PERSONALS	
Noms i cognoms de persones	<i>Francesc Eiximenis, Isabel de Villena</i>
Noms propis d'animals i plantes	<i>el gos Rintintín, la mona Xita</i>
Sobrenoms, renoms i pseudònims	<i>Rovellet, la Ventafocs, Jaume I el Conqueridor, Alfons el Magnànim</i>
Divinitats	<i>Jesucrist, Al·là, Buda, Apol·lo, Júpiter, Osiris</i>
Dinasties i llinatges	<i>els Trastàmara, els Borbó, els Borja</i>
Tractaments protocol·laris	<i>Honorable Senyora Consellera, Rector Magnífic de la Universitat d'Alacant</i>
Tractaments protocol·laris abreuiats	<i>Il·lma. Sra., Hble. Sr., Excma. Sra., Dr.</i>
Tractaments genèrics estrangers	<i>Sir Winston Churchill, Lord Byron, Madame Curie, Herr von Humboldt, Don Quijote</i>

INSTITUCIONS, ENTITATS, ESTABLIMENTS	
Quan es refereixen a una institució constituïda formalment	<i>la Secció d'Onomàstica de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, el Departament de Traducció i Interpretació de la Universitat Jaume I, el Col·legi de Comissaris de la Unió Europea, l'Institut Lluís Vives, l'Hotel París, el Teatre Principal</i>
Encara que no estiguen complets però amb la referència clara	<i>la Secció d'Onomàstica de l'Acadèmia, el Departament de Traducció i Interpretació de la Universitat, el Col·legi de Comissaris de la Unió</i>
Els òrgans de gestió	<i>les Corts Generals espanyoles, la Junta de Govern de l'Ajuntament de Moncofa, el Consell de la Generalitat</i>
Les unitats i els grups consolidats	<i>la Unitat de Recerca de la SIDA, el Seminari de Normalització Lingüística, el Grup d'Anàlisi de Polítiques Socials</i>
ACTIVITATS EDUCATIVES, CIENTÍFIQUES I SOCIALS	
El nom d'assignatures i matèries d'estudi	<i>notable en Matemàtiques, estudiant de Biologia</i>
Denominacions d'activitats constituïdes	<i>el primer Simposi de Plurilingüisme, la Convenció sobre Terminologia Mèdica, la Tercera Jornada sobre els Escriptors Actuals, l'Aplec dels Ports</i>
PREMIS, CONFERÈNCIES, TEORIES, NOMS CIENTÍFICS, ETC.	
Premis, distincions, guardons i concursos	<i>el Premi de les Lletres Valencianes, la Gran Creu de Jaume I, el Premi Nobel, un Premi Max, la Medalla d'Or al Mèrit Cívic</i>
Títols de conferències i discursos	<i>va dissertar sobre «L'art com a teràpia», un discurs titulat «La vigència dels col·legis professionals»</i>
Programes de cooperació i d'intercanvi	<i>el programa de Metges sense Fronteres, els Erasmus de l'UV</i>
Teories i fórmules	<i>el teorema de Pitàgores, la fórmula de Tanaka, el mètode de Gauss</i>
La primera paraula dels noms científics en llatí	<i>Chamaerops humilis [margalló] Rhinolophus euryale [ratpenat]</i>
Obres, publicacions i els noms propis que inclouen	<i>l'escultura La Dona Treballadora d'Andreu Alfaro, la pel·lícula Allò que el vent s'endugué, el segon volum del Nou Viatge pel País Valencià</i>
Col·leccions bibliogràfiques	<i>la primera novel·la de Tabarca Narrativa i l'última de Tabarca Juvenil són del mateix autor</i>
DOCUMENTS	
La primera lletra de la paraula que designa la classe de document i la dels noms propis que formen part del títol.	<i>el Codi civil espanyol, la Constitució de Weimar, l'Acord marc entre els sindicats i l'administració, l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana</i>

ESTRUCTURES LINGÜÍSTIQUES

OBJECTES I PRODUCTES	
Objectes personalitzats	<i>l'Airbus, un Boeing, l'Sputnik 3, l'Orient Express, el Titanic</i>
Productes	<i>un vi de La Rioja [nom propi], però una copa de rioja [nom comú]; o (passant a l'àmbit valencià) un vi dels Alforins, però una copa d'alforí</i>
Internet	<i>Internet [nom propi], però internet [nom comú, entès com un mitjà més de comunicació]</i>
EXPRESSIONS DE TEMPS	
Festivitats i commemoracions	<i>el Nou d'Octubre, el 25 d'Abril, Quaresma, Setmana Santa, Dijous Sant, Pasqua, el Corpus, Nadal, Sant Josep</i>
Fets històrics concrets	<i>la Revolució Francesa, el Tractat de Versalles, la Guerra Civil, la Segona Guerra Mundial</i>
PUNTS CARDINALS, PLANETES, VIALS, EDIFICIS	
Els punts cardinals, quan formen part d'una denominació consolidada	<i>Europa de l'Est [l'est d'Europa] Amèrica del Sud, Nord-Amèrica [el nord d'Amèrica]</i>
Noms de planetes, satèl·lits i constel·lacions	<i>la Terra, la Lluna, Júpiter, Orió, les Plèiades, l'Óssa Major, la Via Làctia, la Lluna de gener [genèric]</i>
La denominació dels vials integrada en el nom propi corresponent	<i>la Gran Via Ferran el Catòlic, la Plaça Redona, el Pont del Real</i>
Noms d'edificis singulars	<i>la Finca Roja, el Monestir del Puig, el Castell de Sagunt, la Llonja, el Mercat Central, l'Església del Carme, les Torres dels Serrans</i>

MINÚSCULES INICIALS	
REFERENTS PERSONALS	
Denominacions genèriques de càrrecs oficials	<i>el conseller d'Educació, el papa Luna, el duc de Gandia, l'alcalde de Benicarló</i>
Tractaments genèrics	<i>la doctora honoris causa Adela Cortina</i>
ACTIVITATS EDUCATIVES, CIENTÍFIQUES I SOCIALS	
Denominacions genèriques	<i>els departaments de la facultat, les comissions del parlament, els hospitals de la xarxa pública, les esglésies de la diòcesi</i>
L'adjectiu que acompanya el nom d'entitats jurídiques, administratives i religioses	<i>l'Administració pública, l'Estat espanyol, l'Església catòlica, el Parlament italià</i>
Cicles i etapes de l'ensenyament	<i>el preescolar, l'educació secundària, el batxillerat, el grau universitari, la llicenciatura, el doctorat, un màster</i>
Activitats genèriques	<i>el pròxim simposi, una convenció sobre terminologia mèdica, l'últim ple de l'any</i>
Llocs i fets	<i>el parc natural de l'Albufera, les Normes de Castelló són bé d'interès cultural</i>

DOCUMENTS	
Documents acreditatius genèrics	<i>la llicència fiscal, la declaració de renda, el document nacional d'identitat, un codi de bones pràctiques</i>
EXPRESSIONS DE TEMPS	
Dies de la setmana, mesos i estacions	<i>un dimecres de maig, en primavera</i>
Períodes històrics	<i>el plistocé, la prehistòria, el quaternari</i>
Moviments culturals	<i>el protestantisme, el darwinisme, el neoclassicisme, el barroc, el romanticisme</i>
PUNTS CARDINALS, PLANETES, VIALS, EDIFICIS	
Els punts cardinals, quan són referències geogràfiques	<i>l'est, l'oest, el pol nord, el pol sud</i>
Topònims valencians i exotopònims adaptats: l'article i el nom comú en minúscula	<i>l'Alcora, la Font d'En Carròs, la Vall de Gallinera, les Balears, la província d'Alacant, la comarca de la Vall d'Albaida, l'Havana, els Estats Units, l'Uruguai, el Japó, l'oceà Atlàntic, la península Ibèrica</i>
Denominació genèrica de vials	<i>el carrer Xàtiva, l'avinguda de les Corts Valencianes, el passeig de l'Estació, el camí Fondo, la platja de la Malva-rosa, l'escullera de Garbí</i>

1. Escriuiu en majúscula o minúscula, segons corresponga, la lletra inicial suprimida en les paraules de les frases següents.

- L'__onorable __enyora __onsellera de __ustícia, __dministració __ública, __eformes __emo-cràtiques i __libertats __úbliques va inaugurar el __imposi.
- La __onselleria de __anitat i __alut __ública està en el __asseig de l'__lbereda.
- És __ap de la __nitat __ècnica de l'__juntament de Castelló de la __lana.
- El __alau del __emple és la seu de la __elegació del __overn en la __omunitat __alenciana.
- El cos de __olícia __unicipal d'Alcoi compta amb molts agents, però un __olícia és el millor.
- L'__xcel·lentíssim __enyor __egà del __onsell de __ol·legis d'__dvocats.
- El __isteri d'Elx és __atrimoni __ultural __mmaterial de la __umanitat.
- La __unta __irectiva de l'__ssociació d'__mpresaris reclama més inversions de l'__stat.
- La __ocal del __onsell __eneral del __oder __udicial és filla d'un __utge de __au.
- La __lei 4/1983, de 23 de __ovembre, d'__s i __nsenyament del __alencià.
- El __odi __enal és la part del __ret __ositiu que es dedica a definir els delictes.
- La __nitat de __ractament de l'__steoporosi està en __a Fe.
- El __egistre __ivil de Vinaròs i el __utjat de __rimera __nstància i __nstrucció núm. 1 ocupen el mateix edifici.
- En la __onstitució __spanyola no s'esmenta el __la __irector de __arreteres.
- El __urs de __lenguatge __eriodístic finalitzarà amb una conferència sobre __istòria de la __remsa __alenciana.
- La __laça dels Furs i la __onda del __ord són espais urbans.
- L'__lta __istinció de la __eneralitat s'ha atorgat al __r. Corma, expert en __etroquímica i processos químics de la __niversitat __olítècnica de València.
- Hi ha articles de la revista __ètode que només es troben en __nternet.

EXPRESSIÓ I INTERACCIÓ ORAL

MONÒLEG

1. Feu un monòleg breu davant de la classe sobre el tema següent. Exposeu el vostre punt de vista amb un llenguatge correcte. Anoteu les característiques de l'elocució de l'exponent per a comentar-les a continuació.

ES TRACTA ADEQUADAMENT EL GÈNERE EN LA INFORMACIÓ?

Un grup de periodistes ha arribat a les conclusions següents sobre els prejudicis de gènere que perviuen en el relat informatiu, la invisibilitat de les dones, els clixés sobre models de comportament i el tractament de les dones amb presència pública:

- En els espais informatius els hòmens apareixen el 77%, les dones el 23%.
- Els hòmens es presenten com a experts el 91% dels casos, les dones un 9%.
- Les dones se situen sobretot en l'àmbit personal (44,5%), el sanitari (34,8%) i l'educatiu (32,1%).
- Les dones polítiques apareixen menys temps (el 8,7%) del que els correspon, d'acord amb la seua participació en els governs (el 15,5%). Les intervencions dels hòmens polítics, en canvi, ocupen el 51,8% del temps.

DIÀLEG

2. Dos companys, A i B, heu de conversar sobre el tema següent, en què heu de mantindre posicions antagòniques. Mentre parlen, la resta de companys han d'anotar les característiques de l'elocució dels interlocutors per a comentar-les a continuació.

LES TECNOLOGIES DEL CONEIXEMENT

Persona A

Els educadors han de saber seleccionar la informació adequada per a orientar l'alumnat en l'exploració, l'anàlisi, selecció, interpretació, síntesi i difusió de les fonts disponibles en internet.

- L'aprenentatge actiu ja no pot ser individual, sinó col·laboratiu, perquè s'aprèn més col·lectivament que en solitari.
- No obstant això, l'alumnat s'ha d'acostumar a ser autònom.
- Cal ensenyar l'ús de les noves tecnologies per a treballar en l'àmbit escolar i progressar en l'aprenentatge.

Persona B

Tens un fill o filla en edat escolar i vols que reba una bona formació perquè progresse en els estudis i en el futur pugui optar a un lloc de treball ben retribuït. El mercat laboral és massa competitiu perquè s'aprofiten altres del seu esforç personal.

- No està bé que haja de col·laborar amb alumnes ganduls o amb dificultats d'aprenentatge perquè això retarda la seua formació.
- A determinades edats no es tenen criteris clars, i massa autonomia pot desorientar-los molt.
- Les noves tecnologies no poden d'imposar-se als procediments pedagògics tradicionals que han donat bon rendiment.

1. En primer lloc, familiaritzeu-vos amb aquesta llista de paraules. Comenteu en grup el seu significat i, si cal, consulteu un diccionari actualitzat (*DNV*, en línia). Després redacteu per parelles un text lliure de qualsevol gènere en què utilitzeu unes vint paraules de la llista. A continuació, llegiu-lo a classe observant l'adequació dels termes que s'han emprat, així com altres particularitats de cada redacció.

VOCABULARI DE LES TECNOLOGIES DE LA COMUNICACIÓ

Internet

adreça electrònica • allotjar • amigable • amplada de banda • analfabet digital • àncora • anella de webs • ansa (o nansa) • antídote • aranya • Archie (o motor de busca) • arrova o rova • autenticar (o autenticar) • avatar • banda ampla • bàner • blog • bus • buscador (o cercador) • carretó i comerç electrònic • cavall de Troia • ciberespai • clau d'accés • cobertura • contrasenya • còpia de seguretat • correu brossa • enllaç (*link*) • fòrum • furoner (*hacker*) • galleta (*cookie*) • ham (missatge erroni o absurd) • hostatge • hoste • lloc de baixada/penjada • lloc web • marcatge • penjar • preguntes més freqüents (PMF) • provocador • puntcom • redirigir • subhasta i taquilla electrònica • treball en xarxa • VAN (xarxa de valor afegit) • veïnatge universal (*global village*) • xarxa (bus, en anell...) • xat • xatejar

Equips i processos informàtics

adjunció • agranament (o escombratge) • arrossegar • arxiu • assemblar • baud • cablejat (o cablatge) • cartutx de tinta • clicar (o fer clic) • col·lisió • commutació • commutar • comodí • connectivitat • corutina • cuc • delictes informàtics • depurar (o desbrossar) • descàrrega • disc compacte (registrable) • emmagatzemar • encaminador (*router*) • error o brossa (defecte de programari) • escàner • estoreta del ratolí • extranet • formatar o formatejar • gravar • guardar (o desar) • intranet • llapis (electrònic o de memòria, òptic) • lot • maneta • maquinari (*hardware*) • maximitzar • metamorfosi • migrar • mineria de dades • mostratge • minimitzar • octet (*byte*; cadena de bits) • ofimàtica (o buròtica) • perifèric • pirata informàtic (*hacker*) • piratejar • polzada • port USB • porta-retalls • programari (*software*) • protocol • punter • registrador (o enregistrator) • rèplica • reposamonyiques • safata • sobrenom (*nick*) • tallafoc • targeta d'accés/gràfica • tasca • tauler de control • tauleta tàctil (*tablet*) • tòner • trama • troià • tub de raigs catòdics • usabilitat • USB (bus en sèrie universal) • verificació (*testing*) • vòxel (píxel volumètric)

Les telecomunicacions

acobrador • acusament de lectura o de recepció • avaria • base de dades • cel·la • cinemascop • còdec (codificador/descodificador) • codi • comandament a distància • dada • emoji (emoticona) • escac (píxel) • indexar • infopista (autopista de la informació) • infoxicació (excés d'informació) • lidar • múltiplex • muntatge • node • parpelleig • passarel·la (*gateway*) • reemissor • relé • retenció de telefonada • roseta de connexió • sensor • senyal • sòcol (suport i espai virtual) • sondeig • teleeducació • telèmetre • tuitejar (o piular) • transmissor • trucada de cobrament a destinació • vídeo • videòfon • xifrar • xifratge • xip • zàping • zona d'ombra